

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Životní úroveň současné Itálie

The Living Standards of Contemporary Italy

Student: Lenka Jančarová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jana Gibarti, Ph.D.

Ostrava 2016

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomické žurnalistiky

Zadání bakalářské práce

Student: **Lenka Jančarová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 7202R020 Ekonomická žurnalistika
Téma: **Životní úroveň současné Itálie**
The Living Standards of Contemporary Italy
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Životní úroveň a její ukazatele
3. Italská ekonomika a její vliv na životní úroveň
4. Využití řešené problematiky v žurnalistice
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BALCEROWICZ, Leszek a Stanley FISCHER. *Living standards and the wealth of nations: successes and failures in real convergence*. Cambridge: MIT Press, 2006. ISBN 0-262-02595-7.

DUFFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.

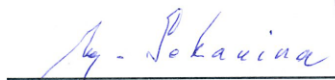
PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. 496 s. ISBN 978-80-7106-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jana Gibarti, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

Doc. PhDr. PaedDr. Milan Sekanina, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Veškerou literaturu, ze které jsem čerpala, v práci řádně cituji a je uvedena v seznamu použité literatury.

V Ostravě dne 6. 5. 2016

.....
Lenka Jančarová

Poděkování

Tímto bych chtěla vyjádřit poděkování vedoucí mé bakalářské práce Ing. Janě Gibarti, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při sestavování této závěrečné práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Životní úroveň a její ukazatele	6
2.1	Životní úroveň	6
2.2	Hodnocení životní úrovně	7
2.3	Ekonomické faktory ovlivňující životní úroveň	8
2.3.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>Nezaměstnanost</i>	<i>11</i>
2.3.3	<i>Příjmy domácností</i>	<i>14</i>
2.3.4	<i>Spotřeba domácností</i>	<i>15</i>
2.3.5	<i>Inflace a index spotřebitelských cen</i>	<i>16</i>
2.4	Alternativní indikátory životní úrovně	17
2.4.1	<i>Index lidského rozvoje</i>	<i>17</i>
2.4.2	<i>Index lidské chudoby</i>	<i>18</i>
2.4.3	<i>Index lepšího života</i>	<i>18</i>
2.4.4	<i>Big mac index</i>	<i>19</i>
2.5	Sociální politika a její vliv na životní úroveň	19
2.5.1	<i>Funkce sociální politiky</i>	<i>20</i>
2.5.2	<i>Nástroje sociální politiky</i>	<i>20</i>
2.5.3	<i>Vymezení sociálního zabezpečení</i>	<i>21</i>
2.5.4	<i>Důchodové pojištění</i>	<i>22</i>
2.5.5	<i>Nemocenské pojištění</i>	<i>23</i>
2.5.6	<i>Rodinná politika</i>	<i>23</i>
3	Italská ekonomika a její vliv na životní úroveň	25
3.2	Charakteristika Itálie	25
3.2	Politický systém	26
3.3	Dějiny Itálie	26
3.4	Demografické složení země	30
3.5	Struktura hospodářství	32
3.6	Zahraniční obchod	32
3.6	Ekonomické ukazatele Itálie	33
3.7	Systém sociálního zabezpečení	38

3.7.1	<i>Zdravotní péče.....</i>	38
3.7.2	<i>Peněžité dávky v nemoci.....</i>	40
3.7.3	<i>Peněžitá pomoc v mateřství.....</i>	40
3.7.4	<i>Rodinné dávky</i>	41
3.7.5	<i>Dávky v nezaměstnanosti</i>	42
3.7.6	<i>Starobní důchody a starobní dávky.....</i>	42
4	Využití řešené problematiky v žurnalistice	44
4.1	Úvodní článek.....	44
4.2	Interview	48
4.3	Anketa.....	50
4.4	Fejeton	52
5	Závěr	54
	Seznam použité literatury.....	56
	Seznam zkratek	59

1 Úvod

Téma bakalářské práce je Životní úroveň současné Itálie. Životní úroveň je velmi mnohoznačné slovní spojení a každý z nás jej vnímá jinak. O to víc se i liší názory lidí ohledně toho, kdy je životní úroveň uspokojivě vysoká. Pro někoho to mohou být luxusní materiální statky a pro jiného je to naopak dobrá zdravotní péče. Není to pojem, který má jasnou a přesnou definici. Existuje mnoho způsobů, kterými se dá měřit a dojít k určitému závěru. K životní úrovni se dá přistupovat z hlediska jak ekonomického, tak sociologického.

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit životní úroveň současné Itálie. Autorka bakalářské práce zvolila Itálii z toho důvodu, že v této zemi strávila téměř tři měsíce u italské rodiny. Letní pobyt v ní dokázal vzbudit zvědavost se dozvědět více o zemi na Apeninském poloostrově, kterou značně zasáhla ekonomická krize a sužuje ji řada problémů. Další z cílů je zjištění, zda následky zmíněné krize stále přetrvávají.

Bakalářská práce je rozdělena kromě úvodu a závěru do tří částí. V teoretické části jsou vymezeny některé z definic životní úrovně a způsoby, kterými je možné ji hodnotit. V první kapitole jsou zmíněny ekonomické faktory, příjmy a spotřeba domácností a sociální politika. Všechny tyto pojmy nepochybně ovlivňují životní úroveň.

V další části je řešena životní úroveň v podmínkách Itálie. Jsou zde shrnuty nejdůležitější historické milníky, demografické složení, struktura hospodářství a zahraniční obchod země. Dále jsou zde zařazeny konkrétní ekonomické ukazatele, například hrubý domácí produkt a míra nezaměstnanosti. Značná část této kapitoly řeší jeden z alternativních ekonomických ukazatelů, tedy index lepšího života. Druhou kapitolu uzavírá sociální systém Itálie. Představuje italské zdravotnictví, rodinnou politiku, starobní důchody atd.

Třetí kapitola neboli praktická část práce má žurnalistické zaměření. Praktická část obsahuje celkem čtyři žánry, úvodní článek, interview, anketu a fejeton. Všechny zmíněné žánry se vztahují k tématu bakalářské práce. Úvodní článek je zaměřen na následky ekonomické krize, interview umožňuje náhled do života běžného Itala a prostřednictvím anketní otázky bylo zjištěno povědomí Čechů o životě v Itálii. Tuto část uzavírá fejeton.

2 Životní úroveň a její ukazatele

V této kapitole bakalářské práce je podstatné přiblížit význam slovního spojení životní úroveň. Dále je důležité se seznámit s obecnou definicí faktorů, které ovlivňují životní úroveň a pomocí kterých je možné ji měřit.

2.1 Životní úroveň

Životní úroveň je pojem velice mnohoznačný a je složité jej jasně a přesně definovat. Žádná obecná interpretace slovního spojení životní úroveň, která by přesně stanovila věcný obsah a způsob jejího vyjádření v jednom souhrnném ukazateli nebo alespoň v ustálené soustavě jednotlivých indikátorů, neexistuje.¹

Podle nejběžnějšího a nejrozsáhlejšího stanoviska se životní úrovní rozumí stupeň uspokojování životních potřeb obyvatelstva (v daném stádiu vývoje ekonomiky) a souhrn podmínek, za nichž jsou tyto potřeby uspokojovány.² Z definice tedy vyplývá, že se životní úroveň nevztahuje jenom ke spotřebě výrobků a služeb, které se si určitá osoba zakoupí, ale jedná se také o veřejné služby. Veřejné služby ovlivňují životní úroveň, ale nejsou přímo závislé na jedinci. Veřejnou službou rozumíme v ekonomii veřejný statek.

Veřejný statek pojmenovává veřejně financované komodity, z nichž mají nebo mohou mít prospěch všichni členové společnosti a u nichž není možné nebo účelné stanovit podíl jednotlivých spotřebitelů na jejich užití. Není možné kohokoliv vylučovat z jejich spotřeby.³ Může se jednat například o silnice, mosty, veřejné osvětlení, obrana policie, justice, životní prostředí, pocit sociální jistoty, zdravotní péče, úroveň a možnosti přístupu ke vzdělání, pracovní podmínky, možnosti trávení volného času atd.

Konkrétní představu o obsahu životní úrovně si lze představit na základě struktury životní úrovně. Životní úroveň je možné strukturovat do těchto skupin:

- spotřeba hmotných statků obyvatelstvem,
- spotřeba obyvatelstvem placených služeb,
- úroveň bydlení,

¹ ČERVENKA, J.: *Jak změřit životní úroveň?* In: soc.cas.cz [online]. 2012 [cit. 5. 03 2016] dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/publikace/jak-zmerit-zivotni-uroven>

² DUFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 79. ISBN 978-80-7380-123-6.

³ DUFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 80. ISBN 978-80-7380-123-6.

- zaměstnanost a pracovní podmínky,
- úroveň školství,
- úroveň zdravotní péče,
- sociální zabezpečení,
- rozsah volného času a možnosti jeho využití,
- úroveň životního prostředí.

2.2 Hodnocení životní úrovně

Existují dva způsoby, které mohou být použity k hodnocení životní úrovně. První z těchto způsobů vychází z přímého a objektivního vyčíslení spotřebovaného zboží, služeb, finančního příjmu a majetku, volného času, prostředků vydaných z rozpočtu na veřejné služby, vzdělání, ale také velikost znečištění ovzduší a vody, průměrná délka života, úroveň kriminality atd.

Druhý způsob hodnocení životní úrovně vyplývá ze sociologického hlediska. Tedy že je životní úroveň možné chápat, jako míru uspokojení materiálních či nemateriálních potřeb jednotlivce nebo domácností zbožím a službami, vlastně jako poměr mezi skutečným stavem a mezi tím, co je pociťováno jako stav žádoucí nebo alespoň vyhovující. S tímto přístupem pracují zejména sociologická šetření nebo průzkumy veřejného mínění.

Oba zmíněné způsoby hodnotí životní úroveň z jiného pohledu. Každý z těchto způsobů přináší odlišnou avšak důležitou informaci, a z tohoto důvodu by objektivní posouzení životní úrovně mělo oba způsoby zahrnovat. Je tedy patrné, že nepůjde o hodnocení pomocí jednoho ukazatele, ale skupiny ukazatelů, které podají objektivní informaci.⁴

Při úplné analýze životní úrovně lze pochopitelně oba základní přístupy zkombinovat a praktické zkušenosti napovídají, že postupovat takovým způsobem je dokonce nanejvýš žádoucí. Jednostrannost v přístupu ke zkoumání životní úrovně totiž může velice snadno vést k formulování chybných závěrů. Statistická čísla na straně jedné a data ze sociologických výzkumů zabývajících se životní úrovní na straně druhé nemají přes svou jakkoli úzkou souvislost charakter vzájemných substitutů, protože nikdy nevypovídají přesně o tom stejném.

⁴ TUČEK, Milan. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 113. ISBN 80-86429-22-9.

Zjištěné údaje při použití obou metod se tak velice významně doplňují, rozšiřují a prohlubují pohled na životní úroveň.⁵

2.3 Ekonomické faktory ovlivňující životní úroveň

Většinu občanů zajímá, jak se daří národnímu hospodářství jejich země, což je úplně přirozené. Právě kvalita života občanů a celých rodin úzce souvisí s ekonomickým vývojem jejich země. Vývoj životní úrovně je z velké části ovlivněn vnějšími ekonomickými a sociologickými faktory, které mají vliv na občany. Není tedy možné opomenout ani sociální systém země, jako důležitý faktor, který působí na životní úroveň. Sociální systém je možno dokonce chápat jako nástroj ke zlepšení životní úrovně jednotlivce.

Na výkonu ekonomiky závisí výše mezd i starobních a invalidní důchod, jistota zaměstnání, výše příjmů z podnikání. Také úroveň péče o životní prostředí a kvalita silniční infrastruktury závisí na výkonu národního hospodářství. Ať již přímo nebo zprostředkovaně je výkonnost ekonomiky ovlivňována většina složek životní úrovně lidí.⁶

Životní úroveň můžeme hodnotit z mnoha pohledů, a proto budou v následující kapitole vymezeny ukazatele a faktory, kterými se budeme dále zabývat.

2.3.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt jako základní makroekonomický indikátor by měl co nejkomplexněji informovat o stavu ekonomiky a o fungování její struktury. Jeho skutečná vypovídací schopnost nezávisí jenom na metodických postupech ale i na schopnosti statistiky zachytit veškeré ekonomické aktivity všech subjektů ve společnosti.⁷ Jurečka⁸ definuje hrubý domácí produkt jako „součet peněžních hodnot finálních (konečných) výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory umístěnými v dané zemi, bez ohledu na to, kdo tyto faktory vlastní.“

Hrubý domácí produkt (dále HDP) vychází z územního principu a informuje o souhrnném výsledku produktivní činnosti rezidentských ekonomických subjektů. Na věcné

⁵ ČERVENKA, J.: *Jak změřit životní úroveň?* In: soc.cas.cz [online]. 2012 [cit. 5. 03 2016] dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/publikace/jak-zmerit-zivotni-uroven>

⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 26. ISBN 978-80-247-4386-8.

⁷ VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 200. s. 269. ISBN 978-80-7357-478-9.

⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 27. ISBN 978-80-247-4386-8.

úrovni ovšem není možno vyjádřit celkový produkt jednou veličinou, protože nelze sčítat nesrovnatelné – vyrobené televizory, rohlíky, automobily, byty apod. Pro znázornění souhrnu celkové produkce proto využíváme peněžní vyjádření hodnoty (tržní ceny), které získávají jednotlivé ekonomické statky na trhu finální produkce.⁹

Do výpočtu HDP dále nejsou zahrnovány meziprodukty, protože by docházelo k jejich opětovnému započtení. Současně by docházelo k fiktivnímu zvětšování hodnoty výsledného ukazatele. Aby bylo úspěšně zabráněno tomuto jevu, do HDP jsou započítávány pouze hodnoty konečných statků. Takže spotřební zboží nakupované domácnostmi, tzn. jak hmotné výrobky, tak i služby. Do HDP jsou započítávány výrobky a služby vyprodukované v daném roce. Statistika většinou měří HDP ve čtvrtletních a ročních intervalech ale při hodnocení čtvrtletního HDP je nezbytné údaje očistit o tzv. sezonní vlivy, které způsobují sezonní výkyvy. Liší se např. množství pracovních dnů jednotlivých čtvrtletí, letní a zimní období ve stavebnictví a zemědělství.¹⁰

HDP je tedy hodnota produkce ekonomiky, kterou je možno si představit jako součin množství jednotlivých produktů a jejich cen. Ceny se ovšem mění. Je možné si proto snadno představit situaci, kdy vypočítaný HDP roste, přičemž množství produkce zůstává. Aby tomu bylo zabráněno, do měření produkční aktivity je zaváděno rozlišení mezi nominálním a reálným produktem.¹¹

Nominální HDP je vyjádřený v běžných cenách (tzn. v cenách daného roku), ten se z roku na rok mění ze dvou důvodů. Jednak v důsledku změny fyzického objemu konečné produkce a jednak v důsledku změn tržních cen. Reálný HDP znázorňuje pouze změny ve fyzickém výstupu ekonomiky, neboť v tomto případě jsou všechny finální produkty oceňovány stálými cenami, tzn. cenami určitého zvoleného roku.¹²

⁹ VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 200. s. 262. ISBN 978-80-7357-478-9.

¹⁰ VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 200. s. 285. ISBN 978-80-7357-478-9.

¹¹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 28-29. ISBN 978-80-247-4386-8.

¹² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 29. ISBN 978-80-247-4386-8.

Metody výpočtu hrubého domácího produktu

K měření domácího produktu se používají tři základní způsoby:

Výdajová metoda

Tato metoda vychází z jednoduchého poznatku, tedy že peněžní výdaj na zboží, je roven hodnotě tohoto zboží. Nejprve je důležité sečíst výdaje, které byly vynaloženy k nakoupení, a ze součtu je pak možno usuzovat o velikosti produktu. Jsou rozeznávány čtyři druhy výdajů:

- výdaje domácností na spotřebu (C),
- výdaje na hrubé investice (Ig),
- výdaje vlády na spotřebu (G),
- čistý vývoz (NX).

Tuto strukturu vyjadřuje formule:

$$HDP = C + I + G + NX$$

Důchodová metoda

Důchodová metoda se opírá o to, že každý výdaj je něčím důchodem. V zásadě je důchodová metoda založena na součtu důchodů (příjmů) plynoucích z vlastnictví výrobních faktorů, které byly na tvorbu HDP použity. Tyto důchody jsou např. **mzdy, úroky, zisky, renty, příjmy ze samozaměstnání**. Součet všech těchto důchodů plynoucích ze služeb výrobních faktorů je nazýván **čistým domácím důchodem**:

$$\text{Čistý domácí důchod} = \text{mzdy} + \text{úroky} + \text{renty} + \text{příjmy ze samozaměstnání}$$

Je-li připočtena k takto měřenému důchodu ještě hodnota odpisů, tzv. amortizace a hodnota nepřímých daní, je možno získat HDP v cenách tržních vypočtené metodou důchodovou:

$$HDP = \text{čistý domácí důchod} + \text{nepřímé daně} + \text{amortizace}^{13}$$

¹³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 32-34. ISBN 978-80-247-4386-8.

Výrobková metoda

Výpočet výrobkovou metodou je možno získat, když je sečtena hodnota výrobků a služeb vyprodukovaných v daném roce. Každý výrobek se do domácí produkce započte jenom jednou, proto každý výrobce započítává jen jeho přidanou hodnotu.¹⁴ Přidaná hodnota je hodnota, kterou jednotliví výrobci postupně v průběhu výrobního procesu přidávají svojí pílí k hodnotě nakupovaných surovin, polotovarů a služeb.¹⁵

Metodika výpočtu HDP a jemu blízkých agregátů nerozlišuje, jestli určitá produkce přispívá, anebo nepřispívá k růstu společenského bohatství. Významnou část HDP představuje hodnota výrobků a služeb, které jsou sice důležité, avšak rozhodně společnost neobohacují. Z hlediska mezinárodního srovnání hraje určitou roli i fakt, že veličina HDP plně neodráží kvalitu výrobků a služeb, z nichž se produkt skládá.¹⁶

2.3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost značnou měrou ovlivňuje životní úroveň lidí na celém světě. Nejedná se jenom o ekonomický problém, ale jedná se o problém komplexní. V této kapitole bude převážně rozebírána nezaměstnanost z ekonomického hlediska, ale budou zmíněny i důsledky v sociální a psychologické oblasti.

Aby bylo možné jasně definovat pojem nezaměstnanost, je důležité rozdělit obyvatelstvo do určitých kategorií. Především je nutné si uvědomit, že nezaměstnanost se týká obyvatelstva v produktivním věku, což je věk od ukončení povinné školní docházky až do odchodu do penze. Skupina obyvatel v produktivním věku je dále rozdělena na zaměstnané, což jsou lidé, kteří pracují na plný nebo částečný úvazek. Dále na nezaměstnané, obyvatele co nemají práci, ale aktivně se ji snaží najít. Aktivně hledat zaměstnání znamená být evidován jako nezaměstnaný na úřadě práce, pravidelně se tam hlásit a být schopen nastoupit do zaměstnání v co nekratší době. Aktivní obyvatelstvo dohromady tvoří zaměstnaní a nezaměstnaní.

¹⁴MÁČE, M.: *Makroekonomie v kostce*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 142. ISBN 978-80-247-1841-5.

¹⁵JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 34. ISBN 978-80-247-4386-8.

¹⁶JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 38. ISBN 978-80-247-4386-8.

Ostatní lidé v produktivním věku, kteří nemají zaměstnání a z různého důvodu si ho ani nehledají, se řadí do skupiny ekonomicky neaktivních občanů. Patří sem hlavně studenti připravující se na výkon budoucího zaměstnání, dále lidé v domácnosti, kteří pečují o malé děti nebo handicapované členy rodiny, zdravotně postižení, lidé, kteří ztratili po dlouhodobé snaze o získání zaměstnání naději na nalezení pracovního místa.¹⁷ Rozsah nezaměstnanosti je v hospodářské praxi formulován dvěma způsoby:

Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti je nejvýznamnější ukazatel, který mapuje vývoj na trhu práce. Je možno ji vypočítat jako podíl počtu nezaměstnaných (N) k ekonomicky aktivním (EA) a tato míra je vyjádřena v procentech. Ekonomicky aktivní (EA) obyvatelstvo se zjišťuje jako součet zaměstnaných (Z) a nezaměstnaných (N).

$$u = \frac{N}{EA} \cdot 100 = \frac{N}{Z + N} \cdot 100$$

Míra ekonomické aktivity

Míra ekonomické aktivity (ea) je dalším ukazatelů, jimž lze popisovat trh práce. Vypočítá se jako poměr počtu ekonomicky aktivních obyvatel (EA) k obyvatelstvu v produktivním věku (vyjádřeno v procentech).¹⁸

$$ea = \frac{EA}{\text{obyvatelé v produktivním věku}} \cdot 100$$

¹⁷ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 137. ISBN 978-80-247-4386-8.

¹⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 140. ISBN 978-80-247-4386-8.

Příčiny nezaměstnanosti a její formy

Vznik nezaměstnanosti je v ekonomické teorii vysvětlován různými příčinami, a to v závislosti na uznání nebo odmítnutí jistých předpokladů.¹⁹ Podle příčin, které vedou ke vzniku nezaměstnanosti, a také podle jejich projevů jsou v ekonomice rozlišovány základní typy nezaměstnanosti.²⁰

Frikční nezaměstnanost

Tato nezaměstnanost vzniká, když lidé přecházejí z jednoho zaměstnání do jiného, se stejnou nebo obdobnou kvalifikací. Je způsobena obvyklými přesuny v nabídce a poptávce po výrobcích a službách. Tato nezaměstnanost je dočasná, trvá několik dní, maximálně několik týdnů.

Strukturální nezaměstnanost

Je způsobena hlavně změnami v požadované kvalifikaci u pracovníků, jelikož se změnila technologické podmínky výroby, nebo došlo ke změnám v relativní konkurenční schopnosti jednotlivých odvětví. Strukturální nezaměstnanost může trvat i několik let a je spojena s rekvalifikací.

Cyklická nezaměstnanost

Dochází k ní ve chvíli, kdy nastane pokles v hospodářském cyklu – tj. snížením celkové úrovně výdajů v ekonomice. Trvá zpravidla několik měsíců, dokud nezačne zase růst národní produkce a dokud se nezvýší poptávka po práci.²¹

¹⁹ HELÍSEK, Mojmir. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. s. 183. ISBN 80-86175-26-X.

²⁰ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 142. ISBN 978-80-247-4386-8.

²¹ MÁČE, Miroslav. *Makroekonomie v kostce*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 145. ISBN 978-80-247-1841-5.

Důsledky nezaměstnanosti

V případě že existuje vysoká nezaměstnanost, země nevyrábí na hranici svých produkčních možností, protože část zdrojů není využita. Z tohoto důvodu dochází ke ztrátě produktu ekonomiky. Vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti může také vzniknout nebo se zvyšovat schodek státního rozpočtu. Dále u dlouhodobě nezaměstnaných dochází ke změnám, které jim ztěžují jejich zpětný návrat do práce. Tyto změny způsobují pokles jejich lidského kapitálu.

Protože se ztrátou zaměstnání je jistě spojen pokles životní úrovně, může se s růstem nezaměstnanosti zvyšovat počet trestných činů, s jejichž pomocí si někteří nezaměstnaní pokoušejí opatřit finanční prostředky nutné k obnovení původního životního standardu a zvýšení své životní úrovně.²²

2.3.3 Příjmy domácností

Jedním z indikátorů životní úrovně obyvatelstva jsou příjmy domácností. Indikátorem příjmové situace domácností je čistý disponibilní příjem domácností, který zahrnuje různé typy příjmů, jako jsou příjmy zaměstnanců, příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, příjmy z druhého zaměstnání a vedlejších činností, příjmy ze sociálního pojištění a sociální dávky, příjmy z pronájmů a z finančních aktivit, přijaté a vyplacené výživné a finanční podpora mimo domácnost. Zmíněné příjmy jsou přepočteny na každou osobu v domácnosti, čímž je zohledněna její velikost.²³ V souvislosti s příjmy domácností, je nezbytné rozlišit dva pojmy. Jedná se o minimální mzdu a průměrnou hrubou mzdu.

Minimální mzda byla v řadě zemí zavedena, aby bylo zabráněno firmám zneužívat jejich ekonomické převahy a zavádět velmi nízké mzdové sazby.²⁴ Týká se všech zaměstnanců v pracovním poměru nebo v obdobném pracovním vztahu. Není rozdíl v tom, jde-li o pracovní poměr na dobu určitou či neurčitou, o hlavní, vedlejší nebo souběžné

²² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 148. ISBN 978-80-247-4386-8.

²³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Příjmy domácností*. In: czso.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23178400/tk_silc2014_souhrnny_popis.pdf

²⁴ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 147. ISBN 978-80-247-4386-8.

pracovní poměry. Právo na minimální mzdu vzniká v každém pracovním poměru samostatně.²⁵

Průměrnou hrubou měsíční mzdou rozumíme všechny pracovní příjmy (základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu), které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě, také představuje podíl připadající na jednoho zaměstnance za měsíc.

2.3.4 Spotřeba domácností

Spotřeba je důležitý faktor ovlivňující životní úroveň. Na spotřebu domácností je možno ale nahlížet z vícera úhlů. Z pohledu ekonomického vytváří domácnosti specifický sektor národní ekonomiky, jehož spotřeba se odvíjí od výše příjmů, tj. disponibilního důchodu.

Disponibilním důchodem je důležité rozumět důchod, který reálně obdrží domácnost (za práci) po zaplacení daní. Ten pak domácnosti využívají hlavně na výdaje na konečnou spotřebu a zčásti rovněž na tvorbu úspor. Výdaje domácností se tak výrazně podílejí na celkové výkonnosti ekonomiky a podobně jako jiné sektory v ekonomice je i spotřební chování domácností ovlivněno hospodářským cyklem. Výše spotřeby domácností souvisí rovněž s celkovou kvalitou života jejich členů.

Spotřeba s růstem reálného důchodu nepochybně stoupá. Keynes tuto závislost formuluje jako základní psychologický zákon, spojený se snahou o udržení obvyklé životní úrovně. Naproti tomu domácnosti s nízkými příjmy omezují své spotřební výdaje na uspokojení pro život nezbytných potřeb, jako je potrava, odívání a bydlení. Podle Keynese má spotřeba dvě základní oblasti. První oblastí jsou autonomní spotřební výdaje, které jsou nezávislé na výši důchodu. Druhou oblastí spotřebních výdajů jsou indukované spotřební výdaje, které jsou přímo úměrné velikosti reálného důchodu.²⁶

²⁵ FINANCE. *Minimální mzda*. In: finance.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/vse-o-mzdach/minimalni-mzda/>

²⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 45-46. ISBN 978-80-247-4386-8.

Data o hospodaření soukromých domácností, informace o výši jejich vydání a struktuře spotřeby poskytuje statistika rodinných účtů. Šetření je prováděno na souboru 3 000 domácností vybraných záměrným kvótním výběrem, což do jisté míry omezuje možnost zobecnění údajů na celé obyvatelstvo.²⁷

2.3.5 Inlace a index spotřebitelských cen

Inlace se projevuje stálým všeobecným růstem cenové hladiny ekonomických statků a výrobních faktorů. Kupní síla peněz se mění nepřímo úměrně k vývoji cenové hladiny. Tržní ceny se v průběhu časového období mění a jejich pohyb nemusí být a ani není, u různých statků totožný. Třeba ve sledovaném období se mohou ceny zemědělské produkce zvyšovat a ceny průmyslových výrobků klesat. Každé zvýšení cen jistého množství zboží a služeb tak ještě nemusí znamenat inflaci.²⁸ Jurečka²⁹ zmiňuje pojmy související s inflací:

- **„cenová stabilita** – je taková situace, kdy cenová hladina neroste ani neklesá,
- **deflace** – je taková situace, kdy v ekonomice dochází k poklesu cenové hladiny,
- **akcelerující inflace** – znamená zvyšování míry inflace,
- **dezinflace** – snižování míry inflace,
- **slumpflace** – je kombinací poklesu ekonomiky, jejího reálného produktu a růstu cenové hladiny.“

Index spotřebitelských cen

Index spotřebitelských cen je nezbytné zohlednit při sledování životní úrovně. Jak už naznačuje jeho název, odráží tento index změnu cen výrobků a služeb, které kupují domácnosti. Měření vývoje cenové hladiny pomocí tohoto indexu je založeno na komparaci nákladů na nákup typického spotřebního koše výrobků a služeb ve dvou srovnávaných obdobích.

²⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistika rodinných účtů*. In: czso.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statistika-rodinnych-uctu-metodika>

²⁸ VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 385. ISBN 978-80-7357-478-9.

²⁹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 115. ISBN 978-80-247-4386-8.

Spotřební koš je komplex výrobků a služeb spotřebovaných typickou domácností. Náklady na nákup zvoleného spotřebního koše v daném roce jsou srovnány s náklady na nákup téhož koše v roce základním, tzn. v roce, který je určen jako rok výchozí. Vychází se ze vzorce:

$$CPI = \frac{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách základního období}} \cdot 100$$

Hodnota koše je vypočítána tak, že určené množství každého výrobku nebo služby je násobeno jeho cenou příslušného období. Jestliže je hodnota indexu vyšší než sto, znamená to, že došlo k vzestupu cenové hladiny a že probíhá inflace.³⁰

2.4 Alternativní indikátory životní úrovně

Alternativní ukazatele usilují o to upravit hrubý domácí produkt nebo k němu navrhnout jiný ukazatel, který by lépe odrážel ekonomickou aktivitu v závislosti na životní úrovni. Při sestavení ukazatele se berou v potaz různé položky jako například hodnota volného času, stínová ekonomika, škody způsobené na životním prostředí, domácí práce, hodnota vzdělání, délka života, stabilita politického systému, sociální podpora, příjmy a jejich distribuce ve společnosti apod.³¹

2.4.1 Index lidského rozvoje

V rámci OSN je od roku 1990 používán tzv. Index lidského rozvoje (*HDI – Human Development Index*), který srovnává všechny členské země této organizace podle jednoho ukazatele. HDI umožňuje formulovat a měřit dosažený stupeň lidského rozvoje.

³⁰ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 115-116. ISBN 978-80-247-4386-8.

³¹ ČÁSLAVKA, J., T. HÁK, V. TŘEBICKÝ a S. KUTÁČEK. *Indikátory blahobytu*. Praha: Edice APEL, 2010. s. 10. ISBN 978-80-87417-02-7.

Při výpočtu HDI jsou sledovány tři základní rozvojové oblasti a čtyři hlavní ukazatele, pro které je určena minimální a maximální úroveň:

- oblast délky života charakterizuje ukazatel očekávaná délka života při narození (25-85 let),
- oblast dosaženého vzdělání obyvatelstva charakterizují dva ukazatele: míra gramotnosti dospělého člověka (0 – 100%),
- oblast životní úrovně charakterizuje ukazatel HDP na obyvatele podle parity kupní síly (100 USD až 40 000 USD).

Stupeň lidského rozvoje je znázorněn v jednoduché stupnici (0 až 1): nízký (index do 0,5), střední (index 0,5 – 0,8) a vysoký (index nad 0,8). Z uvedené charakteristiky HDI vyplývá, že vyspělý je ten stát, který pro své občany vytvoří podmínky zajišťující dlouhý život, přístup ke vzdělání a získání zdrojů potřebných pro dosažení vysoké kvality života.³²

2.4.2 Index lidské chudoby

Index lidské chudoby (*HPI – Human Poverty Index*) je také hodnocen v rámci Organizace spojených národů a je komplementární k indexu lidského rozvoje. Hodnotí povahu chudoby jednotlivců a domácností a měří její intenzitu v jednotlivých státech. Index je sestavován na základě dlouhé řady indikátorů, vyjadřujících jak ekonomickou stránku životní úrovně, tak i její další oblasti, například úroveň zdravotní péče, možnosti navštěvovat školu, dětskou úmrtnost, délku dožití, dlouhodobou nezaměstnanost, přístup k pitné vodě, hygienické podmínky života atd.³³

2.4.3 Index lepšího života

V závěru května 2011 představila OECD (*Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj*) index lepšího života (*BLI – Better Life Index*), který hodnotí kvalitu života ve 34 zemích zapojených do OECD. Index hodnotí jedenáct různých oblastí, z nichž první tři postihují materiální podmínky a následujících osm široce pojatou kvalitu života: bydlení,

³² VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 271. ISBN 978-80-7357-478-9.

³³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 40. ISBN 978-80-247-4386-8.

příjem, zaměstnání, mezilidské vztahy, vzdělání, životní prostředí, fungování veřejné správy, zdraví, subjektivní spokojenost se životem, osobní bezpečnost a rovnováha mezi prací a soukromým životem.

2.4.4 Big mac index

Big mac index se také nazývá jako hamburgerový index. Jedná se o komparaci cen sendviče Big mac společnosti McDonald's v různých zemích. Zpracoval jej poprvé v roce 1986 časopis The Economist. Tento index vychází z teorie parity kupní síly, podle níž by totožné výrobky, měly po přepočtu měnovým kurzem v různých zemích stát stejně. Proto je možné srovnáním místních cen Big Macu ukázat cenové hladiny v jednotlivých státech světa. Sendvič Big mac se používá z toho důvodu, že je prodáván po celém světě stejným způsobem. Díky tomu je možné zjistit případné nadhodnocení či podhodnocení měnového kurzu.

Za rok 2015 index vykazuje, že nejlevnější Bic Mac se prodává ve Venezuele a naopak nedražší ve Švýcarsku. Autoři nicméně upozorňují, že ukazatel není přesným indikátorem pohybu měn. Cena hamburgeru záleží také na místních podmínkách, mzdách a nákladech, které bývají v chudších zemích nižší.³⁴

2.5 Sociální politika a její vliv na životní úroveň

Sociální politika zaujímá v moderní společnosti nepochybně prioritní místo, neboť se od ní právem očekává, že poskytne předpoklady, podmínky, impulzy a motivaci pro rozvoj každého jedince a tím i prosperity celé společnosti.³⁵ Je samozřejmé, že propojenost sociálních souvislostí s téměř všemi oblastmi života občanů je a bude stálá. A toto propojení má evidentní vliv na životní podmínky obyvatel dané země.

Co vlastně sociální politika je? Odpověď na tuto otázku není zcela jednoznačná. Krebs³⁶ tvrdí, „že jde o politiku, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. Sociální politika ale není jednoznačně definičně vymezena, není ani jednoznačně vymežitelná.“

³⁴ AKTUÁLNĚ. *Nový Big Mac index: koruna podhodnocená, ukazuje*. In: aktualne.cz [online]. 8. 8 2015. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/novy-big-mac-index-koruna-je-podhodnocena-ukazuje/r~96b3478c3cdc11e599c80025900fea04/>

³⁵ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 9. ISBN 978-80-7357-585-4.

³⁶ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 11. ISBN 978-80-7357-585-4.

2.5.1 Funkce sociální politiky

V životě jedince a celé společnosti plní sociální politika velké množství funkcí. Jejich cílem je ale vždy respektovat a uskutečňovat cílové funkce sociální politiky. V reálném životě je třeba si uvědomit, že funkce sociální politiky spolu vzájemně souvisejí, působí komplexně a vztahují se k velice různým objektům: k člověku jako pracovní síle, k člověku ve stavu nouze, k pracovnímu kolektivu, k rodině, k pacientovi atd.

Funkce mohou mít a mají značně rozdílný vliv na objekty svého působení. Ve svém souhrnu mají vliv na společnost jako celek. Mezi nejčastěji uváděnými funkcemi sociální politiky patří:

- *funkci ochrannou* – tato funkce řeší už vzniklé sociální poměry, kdy jedinec, či skupina je znevýhodněna ve vztahu ke svému okolí, v ekonomickém nebo sociálním smyslu,
- *funkci přerozdělovací a rozdělovací* – touto funkcí je vytyčován podíl jednotlivců na výsledku ekonomické činnosti a na společenském bohatství,
- *funkci homogenizační* – snaží se o zmírňování sociálních odlišností v životních podmínkách jedinců,
- *funkci stimulační* – úkolem této funkce je podporovat, podněcovat a vyvolávat žádoucí sociální jednání společnosti jak v oblasti ekonomické, tak i mimo ni,
- *funkci preventivní* – tato funkce usiluje o to předcházet škodám na životě a zdraví (chudoba, nezaměstnanost, zdravotní poškození atd.).³⁷

2.5.2 Nástroje sociální politiky

Sociální politika je uskutečňována pomocí nástrojů různého řádu. Spektrum nástrojů je velice široké a rozmanité. Podstatné je, aby nástroje respektovaly základní principy sociální politiky, působily v jejich intencích a umožňovaly naplňovat cíle a funkce sociální politiky.

Program a plán – mají své místo v sociální politice, pokud jde o prosazování dlouhodobých cílů. Plán ovšem v tom ohledu, že představuje prostředek, metodu, techniku dosahování programových cílů, které krystalizují jako výsledek konsensu participativního

³⁷ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 34. ISBN 978-80-7357-585-4.

jednání různých vládních i nevládních orgánů (odborových, zaměstnavatelských, regionálních apod.)

Je důležité se zmínit zejména o nástrojích, které mají konkrétní aplikační charakter.

Sociální příjmy – příjmy spojené s opatřeními sociální politiky. Jedná se o značně důležitý nástroj sociální politiky. Představují je zejména dávky důchodového a nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, peněžité dávky sociální pomoci a podpory v nezaměstnanosti, příspěvek na péči atd.

Sociální služby – tvoří rozlehlé spektrum služeb. Jejich funkcí je uspokojování zvláštních potřeb určitých skupin obyvatelstva poskytnutím služby. Jsou jimi myšleny nejen sociální služby v obvyklém slova smyslu tj. služby spojené s péčí o staré, neschopné, nemohoucí, či sociálně narušené občany, avšak i služby ve sféře zdraví, vzdělávání, bydlení a poradenské služby v různorodých sociálních problémech a situacích.

Věcné dávky (věcná plnění) – jsou spojeny zejména s ochranou zdraví. Jde hlavně o léky a zdravotní pomůcky a o ochranné pracovní pomůcky.

Účelové půjčky – jde o poskytování různých zvýhodněných půjček k ovlivňování různých sociálních situací či událostí v životě občanů. Jejich úkolem je překlenout časové období mezi okamžitou potřebou finančních prostředků a současnými omezenými možnostmi finančních zdrojů (novomanželské půjčky, půjčky k podpoře bydlení, půjčky na vzdělání).

Úlevy a výhody – mají na ně nárok různé skupiny obyvatelstva, např. děti, studující, důchodci (např. jízdné ve veřejné dopravě, různé vstupné apod.).³⁸

2.5.3 Vymezení sociálního zabezpečení

S průmyslovým rozvojem docházelo k velké změně životních podmínek, způsobu a charakteru práce, pracovních podmínek a ke změně života člověka vůbec. Tyto změny jsou doprovázeny narůstáním sociálních rizik pro jednotlivé občany co do kvantity i kvality. Ve všech vyspělých společnostech je těmto otázkám věnována velká pozornost. Stát i organizace usilují o to takovým situacím předcházet, zmírňovat je a odstraňovat.

³⁸ SOCIÁLNÍ POLITIKA. *Sociální politika*. In: granty.vrsers.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://granty.vrsers.cz/dokument/Socialni%20politika.pdf>

Sociální zabezpečení jako součást sociální politiky a jako nástroj k uskutečňování jejich cílů je možno obecně chápat jako soubor institucí, zařízení, opatření, jejichž prostřednictvím dochází k předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů.³⁹ V užším pojetí se sociální zabezpečení omezuje jenom na důchodové zabezpečení a sociální služby, v širším pojetí je nutné zahrnovat do sociálního zabezpečení:

- péče o zdraví,
- zabezpečení při dočasné neschopnosti pro nemoc a úrazy,
- zabezpečení matek v případě těhotenství a mateřství,
- zabezpečení při invaliditě,
- zabezpečení ve stáří,
- zabezpečení v nezaměstnanosti.⁴⁰

2.5.4 Důchodové pojištění

V rámci základního důchodového pojištění jsou zabezpečeny všechny případy dlouhodobého ohrožení v důsledku sociální události, při které dochází ke ztrátě zdroje obživy (tedy výdělku) a schopnosti si takový zdroj opatřit. Podle původu vzniku jsou rozlišovány následující sociální situace zabezpečené dlouhodobými dávkami:

- stáří,
- invalidita,
- ovdovění a osíření.⁴¹

Systém dávek zahrnuje jen obligatorní dávky, které jsou odvozeny z příjmu z výdělečné činnosti a jejichž výši mohou vlastními příčiněními ovlivnit jejich příjemci a na něž též přispívají do fondu sociálního pojištění. Ze základního důchodového pojištění jsou tyto důchody:

- starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- invalidní,

³⁹ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 126. ISBN 978-80-7357-585-4.

⁴⁰ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 127. ISBN 978-80-7357-585-4.

⁴¹ VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2005. s. 26. ISBN 80-7357-102-1.

- vdovský a vdovecký,
- sirotčí.⁴²

2.5.5 Nemocenské pojištění

Podle definice ministerstva práce a sociálních věcí v České republice se jedná o systém nemocenského pojištění, který je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zajišťuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění. Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek, a to:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství.⁴³

2.5.6 Rodinná politika

Rodina jako nejstarší a základní sociální jednotka ve společnosti plní důležité společenské funkce, proto se jí dostává ve většině vyspělých států zvláštní podpory prostřednictvím opatření rodinných politik, která jsou nedílnou součástí státní sociální politiky.⁴⁴

Hlavním cílem rodinné politiky je v moderních státech zmírňování narůstajících nákladů rodin při péči o mladou generaci realizací především sociální solidarity, sociální spravedlnosti a sociální garance. Nástroji k dosažení těchto cílů jsou zejména přímé peněžní transakce, daňové výhody a poskytování veřejných statků ve formě nepřímé finanční pomoci, slev a výhod.

⁴² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Druhy dávek*. In: mpsv.cz [online]. [cit. 7.3 2016] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3#dd>

⁴³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Dávkový systém nemocenského pojištění*. In: mpsv.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7#oi>

⁴⁴ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 269. ISBN 978-80-7357-585-4.

System přímé finanční pomoci se skládá ze skupiny dávek, které je možno rozdělit do několika skupin:

- ***dávky nemocenského pojištění*** (peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné aj.),
- ***dávky státní sociální podpory*** (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, porodné, pohřebné, příspěvek na bydlení),
- ***dávky pomoci v hmotné nouzi*** (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení aj.),
- ***dávky pro osoby se zdravotním postižením*** (příspěvek na mobilitu, příspěvek na péči aj.),
- ***dávky péstounské péče*** (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna péstouna, příspěvek při převzetí dítěte aj.).⁴⁵

System nepřímé finanční pomoci pro rodiny s dětmi tvoří různé dotace ze státního rozpočtu, které nejsou rodinám poskytovány přímo, ale zprostředkovaně, jako například dotace na stravování dětí v mateřských, základních a středních školách, příspěvek na stravování v menzách, ubytování ve vysokoškolských kolejích, slevy v dopravě atd.⁴⁶

⁴⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Podpora rodiny*. In: mpsv.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

⁴⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Podpora rodiny*. In: mpsv.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

3 Italská ekonomika a její vliv na životní úroveň

Následující kapitola bude rozebírat charakteristické rysy italské ekonomiky, a jejich vliv na životní úroveň obyvatel. Nejprve je důležité se seznámit se základní charakteristikou této země, stručnými dějinami a obyvatelstvem. Kapitola se ale zaměřuje především na hodnocení životní úrovně pomocí ukazatelů, přičemž o některých z nich pojednává předchozí kapitola.

3.2 Charakteristika Itálie

Italská republika (italsky *Repubblica Italiana*) je stát ležící v jižní Evropě na Apeninském poloostrově a skládá se z 20 regionů. Hlavním městem je Řím (italsky *Roma*), kde žijí necelé 3 miliony obyvatel. Sousedními státy jsou Švýcarsko, Francie, Rakousko a Slovinsko. Uvnitř Itálie leží dva městské státy: Vatikán a San Marino. Itálii omývá z východní strany Jaderské moře, z jihu Jónské moře, ze západu Tyrhénské a Ligurské moře.⁴⁷

Itálie patří svou rozlohou mezi větší země. Od severu na jih tato charakteristická „bota“ měří vzdušnou čarou 1300 km čtverečních a pokrývá 300 000 km čtverečních. Z toho 35% tvoří pohoří s nadmořskou výškou nad 700 m, 40% vrchoviny a pouze 21% nížiny. Nejvýznamnější rysy reliéfu krajiny tvoří Alpy, které zabírají široký oblouk na severu země s nejvyšší horou Mont Blanc (4 807 m), ve střední části jsou to nižší Apeniny, které tvoří jakousi páteř celého poloostrova, a široké pláně Pádské nížiny. Pád je nejdelší italskou řekou (650 km), která protéká hustě osídleným územím mezi Alpami a Apeninami. Italské pobřeží se táhne v délce 7500 km. Podél italského pobřeží se nachází mnoho ostrovů. Nejvýznamnější z nich jsou Sicílie a Sardinie, které jsou největšími ostrovy ve Středozemním moři.⁴⁸

Podnebí se člení do tří pásem: alpské na severu, které charakterizují studené zimy a teplá léta; mírné kolem Pádské nížiny, kde jsou studené sychravé zimy a horká vlhká léta; a středozevní zahrnující většinu území poloostrova a okolních ostrovů, pro které jsou typické mírné zimy a dlouhá, suchá léta.⁴⁹

⁴⁷ FAIRSTEIN, Linda. *Itálie*. Praha: Ikar CZ, 2010. s. 10. ISBN 978-80-2491-334-6.

⁴⁸ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 13-14. ISBN 80-251-0701-9.

⁴⁹ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 13-14. ISBN 80-251-0701-9.

3.2 Politický systém

Parlament se dělí do dvou komor – horní a dolní komora. V italském parlamentu tvoří horní komoru Senát a dolní komoru Poslanecká sněmovna. Funkční období obou komor je pětileté. Itálie je parlamentní demokracií a Parlament je centrální institucí státu. Prezident je volen na 7 let parlamentem a krajskými sbory. Voliči volí své zástupce do senátu, parlamentu a regionálních rad. Dvanáctým italským prezidentem je od 3. února 2015 Sergio Mattarella.⁵⁰

3.3 Dějiny Itálie

Velká skupina prvních Italů přišla na Apeninský poloostrov z jiných zemí Středozemního moře a usadila se na jihu země kolem roku 5000 př. n. l. Další skupina byla indoevropského původu a obsadila severní a střední Itálii kolem roku 3000 př. n. l. Poněkud známější kmeny se objevují kolem roku 1800 př. n. l., jmenovitě Ligurové – představitelé nuraghové kultury ze Sardinie, kteří se usadili v dnešní Ligurii a Sikulové, kteří byli úspěšní v jižní Itálii a dnešním Latii. Féničané ze severní Afriky vytvořili kolonie na Sicílii a Sardinii kolem roku 800 př. n. l. a Keltové z oblasti dnešní Francie přišli kolem roku 600 př. n. l.

Usedlosti na jihu získaly vzájemnou soudružnost s příchodem Řeků kolem roku 735 př. n. l. Řekové už dlouho před tím v některých částech dnešní Itálie obchodovali a někteří z nich se zde chtěli logicky usadit. Tento vývoj ovlivnil původní obyvatelstvo Itálie po stránce umělecké, kulturní ale i v oblasti zemědělství.

Zatímco Řekové a Kartáginci bojovali o jižní Itálii, další velká civilizace – Etruskové – vytvářeli své vůdčí postavení na roztržitém severu. Poprvé jsou zmiňováni v 9 století př. n. l. Byli nejspíše směsicí místních obyvatel a cizích národů a spojili se s dalšími kmeny, především s Umbrijci a nakonec vytvořili společný jazyk se sociálním, uměleckým a kulturním zázemím. Důkazů o jejich umění a kultuře je málo. Svá obydlí stavěli ze dřeva a zub času vykonal své. Technická a kulturní vyspělost Etrusků nebyla ve střední Itálii překonána 400 let.⁵¹

Po Etruscích a Řecích začala epocha Římské kolonizace. V jejím průběhu se formovala Itálie kus po kusu, dokonce i co se jména týče. Jak známo, nejprve se tak nazýval

⁵⁰ ITÁLIE. *Politický systém*. In: italie.net [online]. 7. 2. 2016. [cit. 14. 4 2016] dostupné z: <http://xn--itlie-yqa.net/politika>

⁵¹ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 18. ISBN 80-251-0701-9.

pouze nejjižnější výčnělek poloostrova ve tvaru holinky, a teprve po dobytí Římany se tímto jménem začalo nazývat celé území od Magry a Rubikonu.⁵² Řím se stal hlavním městem velkého Impéria a jeho jazyk, zákony a kalendář se rozšířily do většiny dnešních evropských zemí. V 5. století po Kristu byl tento mocný stát poražen germánskými nájezdníky. Důležitým dědictvím římské říše je křesťanství a funkce papeže jako hlavy katolické církve.

V 8. století vyhnali Frankové Langobardy a v roce 800 byl francký král Karel Veliký korunován císařem Římské říše. Bohužel to, co se projevovalo jako úsvit nového věku, se ukázalo být pouhým obdobím sváru. Pět set let mezi sebou papežové a císařové soupeřili o moc nad neklidnou říší. Tou dobou využila situace spousta cizích útočníků a podmanila si Sicílii a Jih Itálie. Na severu se naopak rozvíjely nezávislé městské státy, z nichž nejsilnější byly Benátky, které pohádkově zbohatly obchodováním s Orientem. Dařilo se také ostatním městům, například Janov, Florencie, Milán, Pisa a Siena. Severní Itálie se považovala za nejvíce prosperující a nejvzdělanější oblast západní Evropy a byli to právě florentští umělci a učenci 15. století, kteří podnítli rozmach renesance.

V 16. století je ovládlo Španělsko a sever ovládlo Rakousko. Jediným královstvím, které si udrželo, nezávislost byl Piemont. Přesto během války mezi Rakouskem a Francií jej v roce 1796 dobyl Napoleon.⁵³ V 19. století se zrovna Piemont stal centrem hnutí za sjednocení Itálie. Italské království bylo vyhlášeno v Turíně v roce 1861. Benátky a oblast Veneta se připojily v roce 1866. Jako poslední byl v roce 1870 připojen Řím a o rok později byl jmenován hlavním městem nového státu.⁵⁴

Itálie v první světové válce

V červenci 1914 zasáhla Itálii náhle zpráva o sarajevském atentátu a o rakouském ultimátu Srbsku. Itálie byla od roku 1882 členem Trojspolku spolu s Rakouskem - Uherskem a Německem, proto se objevily hlasy – obzvláště nacionalistů-, které prohlašovaly, že je její povinností, aby vstoupila do války po boku spojenců. Itálie zůstala po vypuknutí I. světové války v srpnu 1914 neutrální ale po uplynutí devíti měsíců (24. Května 1915) se přidala ke spojencům, protože jí byly přislíbeny kolonie v Africe a italsky mluvící oblasti na severovýchodě Itálie stále pod rakouskou nadvládou. Ze začátku to vypadalo, že rodící se

⁵² PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. s. 5. ISBN 978-80-7106-4.

⁵³ FAIRSTEIN, Linda. *Itálie*. Praha: Ikar CZ, 2010. s. 43. ISBN 978-80-2491-334-6.

⁵⁴ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 27. ISBN 80-251-0701-9.

italská armáda Rakušanům nemůže konkurovat a navíc ztratila několik velkých bitev, ale nakonec dosáhla neuvěřitelného vítězství u Vittoria Veneta v roce 1918. Konečným vítězem se staly státy dohody.⁵⁵

Následky války, která trvala déle, než napovídaly i ty nejpesimističtější předpovědi, byly pro celou zemi nedožitelné a nevyčísitelné. Důležitým faktem je, že v roce 1914 byl italský stát ještě mladý a nestabilní. Po podepsání mírové smlouvy v roce 1919 se sice něco z toho, co Itálie očekávala, uskutečnilo, ale země velmi utrpěla poválečnými ekonomickými a sociálními zvraty. Politický chaos, který následoval, byl živnou půdou pro extremismus.⁵⁶

Vstup do druhé světové války

Příchod hospodářské krize ve 20 letech minulého století zformoval pro rozvoj fašistického hnutí v Itálii nanejvýš příznivou situaci. Podlomená schopnost dělnického hnutí klást odpor, vzrůstající sklony vůdčích a privilegovaných vrstev k autoritářství, rozptýlenost, ale i zneužitelnost širokých mas nezaměstnaných, to vše usnadňovalo první kroky fašismu a jeho upevňování. Chyběl pouze energický muž s odvážnými názory, který by dokázal dát zemi místo nejistoty stálou a definitivní rovnováhu. Tyto vlastnosti ztělesňoval Benito Mussolini. Nezkrotný Romáňan a bývalý socialistický novinář, který v roce 1919 založil fašistické hnutí.⁵⁷

Mussolini obratně využil situace a spolu se svými přívrženci podněcoval pouliční nepokoje. Střední a vyšší vrstvy přesvědčil silou své rétoriky. Hrozící generální stávka v roce 1922 napomohla ke změně. Mussolini provedl svůj slavný pochod na Řím z Milána a přinutil tak krále Vittoria Emanuela III., který se obával občanské války, aby ho potvrdil ve funkci ministerského předsedy bez ohledu na špatné vystupování jeho fašistického strany v parlamentu. Mussolini okamžitě upevnil svou moc a přijal titul Duce (vůdce). Do roku 1925 vytvořil diktátorský fašistický stát a před hrozící válkou cílevědomě chystal půdu pro spojenectví s nacistickým Německem.⁵⁸

⁵⁵ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. s. 323-326. ISBN 978-80-7106-4.

⁵⁶ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 28. ISBN 80-251-0701-9.

⁵⁷ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. s. 333-340. ISBN 978-80-7106-4.

⁵⁸ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 28. ISBN 80-251-0701-9.

Itálie se spojila s Německem v roce 1940 v očekávání snadných územních zisků suverénních vítězství Německa v Polsku a ve Francii. Ale italská armáda byla bídne připravena a neměla motivaci. V Řecku, v Etiopii a v jiných oblastech utrpěla velké ztráty. V září 1943 bylo podepsáno příměří a Mussolini byl uvězněn. Zavládl chaos a nová italská vláda vyhlásila Německu válku. Hitler násilím osvobodil Mussoliniho, jmenoval ho hlavou loutkového státu a začala těžká vysilující válka proti postupujícím Spojencům.

Řím byl osvobozen 4. Června 1944, ale řeku Pád na severu překročili Spojenci až 24. Dubna 1945. Mussoliniho zatkli partyzáni při jeho úsilí o útěk do Švýcarska a byl popraven.⁵⁹

První republika (1946 – 1993)

Velké změny v poválečné Itálii začaly v červnu 1946. Dne 2. června 1946 se uskutečnilo referendum, kterým všichni občané, poprvé i ženy, mohli určit mezi monarchií a republikou. Ačkoli o výsledku nerozhodla drtivá většina, Italové se rozhodli pro republiku, která musela okamžitě řešit vnitřní i mezinárodní otázky: Země byla válkou zničena, mezi lidmi byla spousta zbraní a nebylo jasné, jestli bude nový stát na straně Spojených států nebo Sovětského svazu. V roce 1948 byla hotova nová ústava a uskutečnily se první volby do parlamentu. Trvale se rozhodlo, že Itálie bude západní demokracií.⁶⁰

Díky Marshallovu plánu nastal hospodářský rozmach, kterému napomáhala levná pracovní síla a touha Italů po změně. Zapojení země do hlavního proudu evropského dění bylo v roce 1957 symbolicky prokázáno tzv. Římskou smlouvou, na jejímž základě byla vytvořena Evropská unie. Itálie se stala jednou z šesti zakládacích zemí. Dalším potvrzením tohoto vývoje bylo konání olympijských her v roce 1960 v Římě.⁶¹

Transformace Itálie se neobešla bez problémů. V 60. letech 20. století se hospodářský vzestup takřka zastavil, koaliční vláda ztratila podporu a ekonomika stagnovala. Tato situace vedla k závažnému sociálnímu napětí. Nepokoje vypukly během tzv. horkého podzimu (*autunno caldo*) roku 1968, kdy demonstrace studentů i pracujících zasáhly celou zemi. V následujících několika letech se stav ještě zhoršil, když Itálii ničil politický terorismus, na kterém měly svůj podíl všechny politické strany. Nejhorší situace nastala v roce 1978, kdy

⁵⁹ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 28. ISBN 80-251-0701-9.

⁶⁰ SPOLEČNOST PŘÁTEL ITÁLIE. *Dějiny Itálie*. In: prateleitalie-ol.eu. [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.prateleitalie-ol.eu/index.php?page=dejiny-italie>

⁶¹ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 28. ISBN 80-251-0701-9.

nejobávanější teroristické skupiny Rudé brigády (*Brigate Rosse*) unesly a zavraždily bývalého ministerského předsedu Alda Mora.⁶²

Hrozba terorismu ještě z daleka nebyla zažehnána, když se na počátku 90. let 20. století skomírající italský systém díky korupčnímu skandálu rozpadl. Tehdy se zdálo, že tato událost urychlí velké institucionální i ústavní změny, po kterých Italové již dlouho toužili.⁶³

Druhá republika a současnost

Období vzniku druhé republiky je datováno od 26. až 27. 3. 1994, kdy proběhly volby do parlamentu. Premiérem se stal televizní magnát Silvio Berlusconi, který založil politickou stranu Forza Italia. 2. května 2006 podal demisi poté, co prohrál volební souboj s levicovým blokem Romana Prodiho. Po vítězství ve volbách roku 2008 se stal opět Silvio Berlusconi premiérem. Potom také prosadil tzv. zákon Lodo Alfano, kterým znemožnil trestní stíhání premiéra (tj. své osoby), prezidenta a předsedů sněmovny a senátu. Tím si Berlusconi dočasně zajistil imunitu. V říjnu 2009 ale ústavní soud Itálie shledal tento zákon protiústavním a zrušil jej. Silvio Berlusconi měl velké problémy se zákonem. Byl obviněn ze spolčení s mafií, zpronevěry, falšování účetnictví a daňových podvodů. Post předsedy vlády Italské republiky zastával do listopadu 2011.

Posledním premiérem Italské vlády byl zvolen Matteo Renzi, který je bývalým starostou Toskánské metropole Florencie. Je předsedou středolevé demokratické strany a je nejmladším premiérem v historii Itálie.⁶⁴

3.4 Demografické složení země

Počet obyvatel Itálie byl na počátku roku 2014 60 782 668. V průběhu dějin byla Itálie příliš dlouho rozdělena, a nedá se proto mluvit o jednotném vývoji obyvatel. V současné době se 98% občanů Itálie hlásí k italské národnosti, ale vyskytují se zde další jazykové a etnické skupiny.⁶⁵

⁶² JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 28-29. ISBN 80-251-0701-9.

⁶³ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 29. ISBN 80-251-0701-9.

⁶⁴ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. s. 330. ISBN 978-80-7106-4.

⁶⁵ BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>

Etnická směs na jihu Itálie zahrnuje potomky Arabů, Řeků, Feničanů, Normanů, Španělů a samozřejmě dalších. Valle d'Aosta a Piemont na severozápadě mají úzké vztahy s Francií, na severu v Alto-Adige je mateřštinou mnoha obyvatel němčina, na severovýchodě v etnické a jazykové směsici mají převahu slovinské prvky. Po celé zemi jsou pak roztroušeny skupiny, které jazykově patří ke kultuře romské, sintske, africké a asijské.⁶⁶

V Itálii má náboženství bezesporu velký význam a proto ho nesmíme opomenout při hodnocení obyvatel této země. Ke katolickému vyznání deklaruje 97% obyvatel a 1,5% se hlásí k valdenské evangelické církvi. Ostatní jsou především muslimové, což je způsobeno vysokým počtem cizinců – migrantů, kteří přicházejí ve velkých počtech.⁶⁷

V rámci demografického složení, nejpočetnější skupinu tvoří občané ve věku 15-64 let. Na druhém místě je skupina lidí ve věku 65 let a více a poslední kategorií jsou nezletilí, tedy 0-14 let. Průměrný věk za rok 2015 je 44,4 let. Viz. tabulka 3.1.

Tab. č. 3.1 Demografické složení (v %)

Rok	0-14	15-64	65+	Průměrný věk
2011	14,0	65,7	20,3	43,0
2012	14,0	65,2	20,8	43,3
2013	14,0	64,8	21,2	44,0
2014	13,9	64,7	21,4	44,2
2015	13,8	64,4	21,7	44,4

(Zdroj: BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>)

⁶⁶ JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 10. ISBN 80-251-0701-9.

⁶⁷ BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>

3.5 Struktura hospodářství

Itálie je devátou největší ekonomikou na světě. Její ekonomická struktura se opírá hlavně o služby a zpracovatelský průmysl. Sektor služeb tvoří téměř tři čtvrtiny celkového HDP a zaměstnává okolo 65% z celkového počtu zaměstnaných osob v zemi. Nejdůležitější oblastí v sektoru služeb je maloobchodní a velkoobchodní prodej a odvětví dopravy. Průmysl představuje čtvrtinu celkové produkce v Itálii a zaměstnává kolem 30% celkové pracovní síly. Výroba je nejdůležitější oblastí průmyslu. Země se soustředí na výrobu vysoce kvalitního zboží a to hlavně prostřednictvím malých a středních podniků. Ve většině případů se jedná o rodinné podniky. Zbývajících podíl na celkovém HDP tvoří zemědělství, které zaměstnává 4,0 % z celého počtu zaměstnaných.

Země je rozdělena na vysoce industrializovaný a rozvinutý sever, kde se vyrábí přibližně 75% národního bohatství, a méně rozvinutý a na zemědělství závislý jih.

3.6 Zahraniční obchod

Vzhledem k tomu že se výrobní sektor země specializuje na vysoce kvalitní zboží, hraje Itálie důležitou roli v globálním trhu luxusního zboží. Nejdůležitější složku exportu představují mechanické stroje a zařízení, což je asi 24% celkového vývozu. Motorová a luxusní vozidla mají také podíl na celkovém exportu země, přesněji tato oblast tvoří 7,2%.

Itálie je domovem pro některé z nejslavnějších světových módních značek a bezesporu zaujímá přední místo na světovém trhu módy. Paradoxně však vývoz oblečení a obuvi tvoří pouze 11% z celkového vývozu země. Dále se na exportu podílejí elektronická zařízení (5,6%) a farmaceutické výrobky.

Naopak co se importu týče, Itálie je závislá na dovozu pohonných hmot (17%) a to kvůli nedostatku přírodních zdrojů. Jiné dovozy zahrnují strojní zařízení (14,2%), suroviny (10%) a potraviny (7%).⁶⁸ Viz. tabulka 3.2, která informuje o obchodní bilanci Itálie v letech 2010-2014.

⁶⁸ FOCUS ECONOMICS. *Italy economic outlook*. In: focus-economics.com [online]. [24. 4 2016] dostupné z: <http://www.focus-economics.com/countries/italy>

Tab. č. 3.2 Obchodní bilance za posledních 5 let – vývoz, dovoz, saldo

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2010	337,346	367,390	-30,044
2011	375,904	401,428	-25,524
2012	390,182	380,292	9,890
2013	390,233	361,002	29,230
2014	397,996	355,115	42,882

(Zdroj: BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>)

3.6 Ekonomické ukazatele Itálie

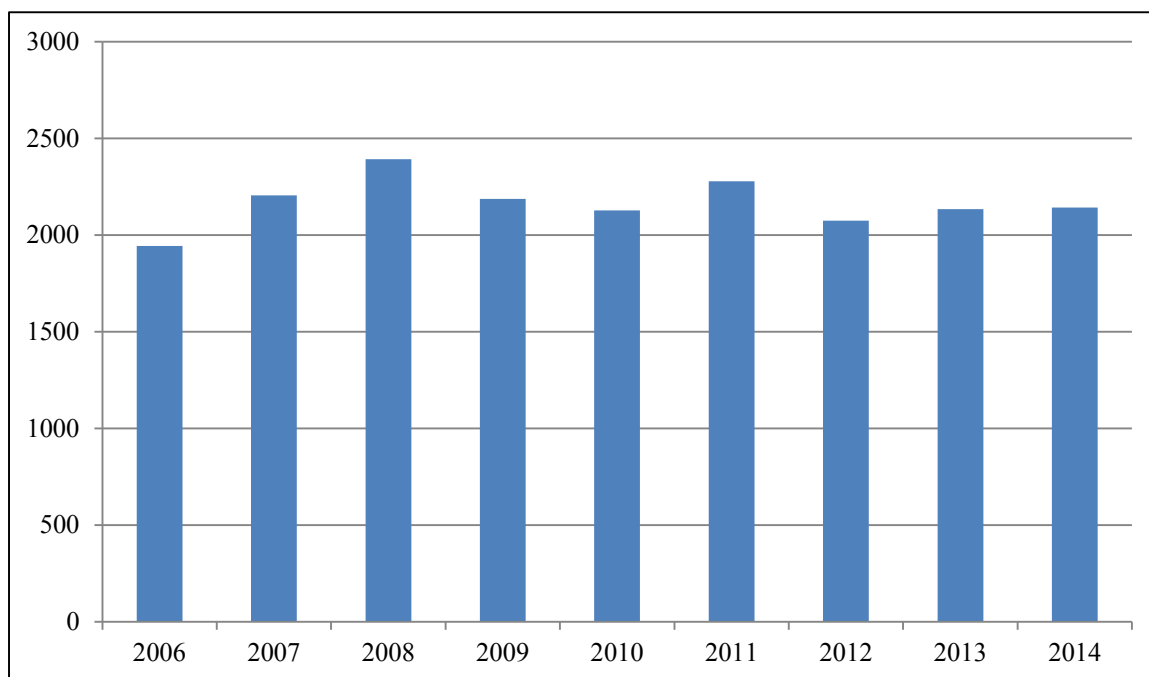
V následující kapitole jsou uvedeny ekonomické ukazatele, které významnou měrou ovlivňují životní úroveň Itálie. A to hlavně alternativní ekonomické ukazatele, které lépe hodnotí životní úroveň Italů. Dále je zde rozebírána sociální struktura této země, která má bezesporu velký vliv na kvalitu života občanů.

Hrubý domácí produkt

Hodnota hrubého domácího produktu dosahovala v Itálii v roce 2014 2141,16 miliard amerických dolarů. Nejvyšší HDP země bylo 2391.88 miliard USD v roce 2008. Naopak nejnižšího HDP dosahovala Itálie v roce 1960 a to pouhých 40,39 miliard USD. Hodnota HDP Itálie představuje 3,45% celkové světové ekonomiky. Hrubý domácí produkt je v Itálii vykazován Světovou bankou.⁶⁹ Podrobnější informace o vývoji HDP v grafu 3.1.

⁶⁹ BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>

Graf č. 3.1 Vývoj HDP v Itálii v letech 2006-2014 (v mld. USD)

(Zdroj: TRADING ECONOMICS. *Italy GDP*. In: [tradingeconomics.com](http://www.tradingeconomics.com/italy/gdp) [online]. [cit. 25. 4 2016] dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/italy/gdp>)

Nezaměstnanost, minimální a průměrná mzda

Nezaměstnanost sužuje Apeninský poloostrov již řadu let. Lidé často hledají práci dlouhou dobu, nebo jsou nuceni dojíždět denně do svého zaměstnání desítky kilometrů. Především nezaměstnanost mezi mladými lidmi (15-24 let) je na vysoké úrovni. Nejdůležitějším ukazatelem je míra nezaměstnanosti, což nám obeznámila předchozí kapitola o ekonomických faktorech, které zásadně ovlivňují životní úroveň. V Itálii míra nezaměstnanosti měří počet lidí, kteří aktivně hledají práci jako procento pracovní síly.

Míra nezaměstnanosti, která byla sezoně očištěna, klesla v lednu 2016 pouze mírně a to na 11,5% ve srovnání s 11,6% v předchozím měsíci. Nelze ale opomenout skutečnost, že bylo vytvořeno 70 000 nových pracovních míst a tím se počet zaměstnaných zvýšil. Vláda premiéra Mattea Renziho prosadila některá opatření na podporu zaměstnanosti, včetně daňových úlev. Tato opatření zapříčinila to, že zaměstnavatelé nabírali nové lidi díky krokům vlády. Podle průzkumu Istatu (*Národní ústav statistiky*) mezi zaměstnavateli tvorbu nových pracovních míst nejvíce podpořilo snížení odvodů na sociální zabezpečení za zaměstnance.

Zároveň ale analytici varují, že se v roce 2016 zbrzdí tvorba nových pracovních, a to z toho důvodu že letos skončí sleva na příspěvky na sociální zabezpečení pro zaměstnavatele.⁷⁰

Jak už bylo řečeno, značný problém v zemi tvoří nezaměstnanost lidí v rozpětí 15 – 24 let. V červenci roku 2015 zlomila nezaměstnanost mezi mladými lidmi rekord, dosahovala 44,2%. Pouze dvě evropské země mají mezi mladými více nezaměstnaných, a to Řecko a Španělsko. Průměrná nezaměstnanost v Eurozóně mezi lidmi do 24 let je 22,5%. V případě, že je toto číslo v Itálii dvojnásobné oproti průměru v eurozóně, svědčí to o poměrně nejasné budoucnosti pro mladé.

Navíc Itálie nemá zákonem stanovenou **minimální mzdu** a neupravují to žádné zvláštní právní předpisy. Většina mezd je určena kolektivní smlouvou o zaměstnání a to na základě konkrétních pracovních pozic. Na zhruba polovinu zaměstnanců v zemi se tedy vztahuje tato kolektivní smlouva, která vždy minimální mzdu stanovuje.⁷¹

Průměrná mzda je také jeden z důležitých ukazatelů životní úrovně obyvatel. Za loňský rok 2015 byla v Itálii průměrná hrubá mzda 1646 EUR měsíčně. Naopak průměrná čistá mzda činila 1239 EUR.⁷²

OECD Index lepšího života (*Better Life Index*)

Bydlení - náklady na bydlení zabírají velkou část rozpočtu domácností a představují největší výdaj pro jednotlivce a rodiny. V Itálii domácnosti v průměru utratí 24% svého hrubého disponibilního důchodu za náklady na bydlení, což je nadprůměrná z hlediska OECD. Průměrně tvoří náklady na bydlení 18% příjmu domácností.

Kromě nákladů na bydlení je rovněž důležité zohlednit průměrný počet místností sdílených na osobu, a zda domácnosti mají přístup k základním zařízením. Počet místností v bytě, děleno počtem osob žijících zde značí, zda obyvatelé žijí v přeplněných podmínkách. Přeplněné bydlení může mít negativní dopad na fyzické a duševní zdraví, vztahy s ostatními a vývoj dětí. Kromě toho, přelidněnost je často známkou nedostatečného zásobování vodou a

⁷⁰ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Nezaměstnanost v Itálii se snížila poprvé za 7 let. Pomohlo snížení odvodů na sociální zabezpečení*. In: byznys.ihned.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65201560-nezamestnanost-v-italii-se-snizila-poprve-za-sedm-let-pomohlo-snizeni-odvodu-na-socialni-zabezpeceni>

⁷¹ BIRD, Mike. *Italy's youth unemployment just hit a new record high — here's what's going wrong*. In: uk.businessinsider.com [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://uk.businessinsider.com/italys-youth-unemployment-just-hit-a-new-record-high-heres-whats-going-wrong-2015-7>

⁷² BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ohlednuti-za-rokem-2014-a-co-ceka-italii-v-roce-59794.html>

odpadních vod. V Itálii má průměrná domácnost 1,4 místnosti na osobu, což je méně než průměr OECD 1,8 místnosti na osobu. Pokud jde o základní vybavení, 98,9% lidí v Itálii žijí v obydlích s vlastním přístupem k splachovacímu WC, což je více než průměr OECD 97,6%.

Příjmy – jedná se o disponibilní důchod tedy množství peněz, které domácnost vydělá každý rok po zdanění. To představuje peníze pro domácnost na zboží či služby. V Itálii je průměrný disponibilní důchod na obyvatele 25 166 USD ročně, což je mírně nižší než průměr OECD, tedy 25 908 USD.

Zaměstnání - v Itálii asi 56% populace ve věku 15 až 64 let má placené zaměstnání. Tento údaj je nižší, než je průměr OECD 65%. Míra zaměstnanosti je obecně vyšší u osob s vyšší úrovní vzdělání; v Itálii odhadem 76% osob s alespoň terciárním vzděláním má zaměstnání.

Zdraví - většina zemí OECD se těší z prodlužování střední délky života v posledních desetiletích, a to díky zlepšení životních podmínek a pokroku v oblasti lékařské péče. Naděje dožití při narození v Itálii činí 82 let, dva roky nad průměrem OECD 80 let. Průměrná délka života u žen je 85 let, ve srovnání s 80 pro muže.

Životní spokojenost- životní spokojenost měří, jak lidé hodnotí svůj život spíše jako celek, než jejich současné pocity. Když v rámci průzkumu organizace OECD žádala, aby lidé ohodnotili svoji spokojenost se životem na stupnici od 0 do 10, Italové dali známku 6,0, tedy nižší než průměr OECD 6,6. Obecně jsou v Itálii více spokojení lidé s vysokoškolským vzděláním než ti se základním.

Mzdy a jiné peněžní výhody, které vyplývají ze zaměstnanosti, jsou důležitým aspektem kvality pracovních míst. Italové vydělají průměrně 35 561 USD ročně, tedy méně než průměr OECD ve výši 36 118 USD. Dalším důležitým faktem je, že ve všech zemích OECD muži stále vydělávají více než ženy, rozdíl mezi těmito příjmy je průměrně 15,5%. V Itálii muži vydělávají o 11,1% více než ženy. Navíc ženy mají stále málo příležitostí k uplatnění na trhu práce. 47% žen pracuje, což je mnohem méně, než je průměr zemí OECD, tedy 58%.

Mezilidské vztahy - silná sociální síť a pevné mezilidské vztahy mohou poskytnout emoční podporu při dobrých i zlých časech, jakož i poskytování přístupu k zaměstnání, služeb

a dalších významných příležitostech. 90 procent Italů věří, že má ve svém okolí někoho na koho se může spolehnout v době nouze. Průměr OECD je v tomhle případě 88%, občané Itálie jsou tedy lehce nad průměrem.

Vzdělání - dobré vzdělání výrazně zvyšuje pravděpodobnost nalezení zaměstnání a možnost vydělávat více peněz. Italové průměrně stráví 16,8 let vzděláváním se a to ve věku od 5 do 39 let. Je to méně než průměr zemí OECD 17,7 let.

Vystudovat střední školu se stává stále důležitější ve všech zemích, protože dovednosti potřebné na trhu práce jsou stále více založené na znalostech. Míra zdárného ukončení studia střední školy proto poskytuje dobrý přehled o tom, zda země připravuje své studenty, aby splňovali minimální požadavky na trhu práce. V Itálii, 57% dospělých ve věku 25-64 let má ukončené středoškolské vzdělání, což je mnohem méně, než je průměr OECD 75%.

Životní prostředí – v zemích OECD je sledována tzv. PM10- množství drobných částic v ovzduší, které mohou být vdechnuty a mohou poškodit naše zdraví. V Itálii je koncentrace částic PM10 v městských oblastech 20,6 mikrogramů na metr krychlový, což je zanedbatelně vyšší než průměr OECD 20,1 mikrogramů na metr krychlový. Doporučený limit je 20 mikrogramů na metr krychlový podle Světové zdravotnické organizace.

Fungování veřejné správy - důvěra ve vládu a fungování veřejné správy je zásadní pro sociální soudržnost. Vysoká volební účast je míra účasti občanů na politickém procesu. V posledních volbách byla volební účast v Itálii 75% ze všech registrovaných dokumentů. Toto číslo je vyšší než průměr OECD 68%.

Bezpečnost - osobní bezpečnost je bezpochyby klíčovým prvkem pro blaho jednotlivce a celé společnosti. V Itálii 4,7% lidí, za posledních 12 měsíců nahlásilo, že se stali obětí útoku, což je něco málo více než průměr OECD ve výši 3,9

Rovnováha mezi soukromým a pracovním životem - důležitým aspektem rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem je množství času, které člověk stráví v práci. Důkazy nasvědčují tomu, že dlouhá pracovní doba může narušit osobní zdraví, ohrozit bezpečnost a zvyšovat stres. Podle OECD není podíl zaměstnanců pracujících 50 a více hodin týdně příliš velký napříč zeměmi OECD. V Itálii, asi 4% zaměstnanců pracuje více hodin než ostatní

občané, ale stále je to méně v porovnání s průměrem OECD 13%. Celkově lze říci, že delší pracovní dobu mají muži, konkrétně tedy 5% u mužů ve srovnání s 2% u žen.⁷³

3.7 Systém sociálního zabezpečení

Podle italských právních předpisů se sociální zabezpečení vztahuje na následující odvětví: důchodový věk, invalidita, pozůstalí, nemoc, nezaměstnanost, předčasný odchod do důchodu, rodina, mateřství a ekvivalentní otcovské dávky a dávky související s pracovními úrazy a s nemocemi z povolání. Všichni pracovníci, kteří vykonávají výdělečnou činnost na území Itálie, jsou povinně pojištěni v rámci sociálního zabezpečení. A to jak zaměstnanci v soukromém sektoru, tak osoby samostatně výdělečně činné (tzv. *AGO, Assicurazione Generale Obbligatoria*).

3.7.1 Zdravotní péče

Italská Státní zdravotní správa (*Servizio Sanitario Nazionale, SSN*) byla založena v roce 1978 a nahradil předchozí systém státního pojištění, který vznikl po druhé světové válce. Cílem SSN bylo vytvořit efektivní a jednotný systém zdravotní péče, který pokryje celou populaci bez ohledu na jejich příjem a zaměstnání.⁷⁴

SSN (*Servizio Sanitario Nazionale*) je financována přímo ústřední vládou prostřednictvím IRAP daně (*Imposta Regionale Sulle Attività Produttive*), kterou platí zaměstnavatelé ve prospěch svých zaměstnanců; OSVČ ji platí sami prostřednictvím svých daní. Veřejná zdravotnická služba se zakládá na místě bydliště. Na zdravotní péči mají nárok osoby, které jsou zapsány v místních zdravotních střediscích (*Azienda Sanitaria Locale, ASL*) svého bydliště, a osobám, které na ni mají nárok podle příslušných předpisů vnitrostátního práva a práva Společenství. Všichni Italové bydlící v Itálii, všechny osoby spadající do systému zdravotní pomoci nebo pojištění v nemoci jiného členského státu Evropské unie, kteří pracují v Itálii, a nezaopatřené osoby, o které se jmenovaní občané starají, mají nárok na zdravotní péči.

⁷³ OECD BETTER LIFE INDEX. *Italy*. In: [oecdbetterlifeindex.org](http://www.oecdbetterlifeindex.org) [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/italy/>

⁷⁴ JUST LANDED. *The public health system in Italy*. In: [justlanded.com](http://www.justlanded.com) [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <https://www.justlanded.com/english/Italy/Italy-Guide/Health/The-National-Health-Service>

Financování zdravotní péče

Péče nebo léčiva mohou být poskytnuty buď zdarma místním zdravotním střediskem, nebo smluvními lékaři a lékárníky. Velké množství léčiv je uvedeno v rejstříku farmaceutických výrobků, který obsahuje dvě kategorie léků. První skupina je zcela bezplatná a obsahuje léky určené k léčení naléhavých případů, vysoce rizikových nemocí, chronických onemocnění a onemocnění s následky. U druhé kategorie je třeba zaplatit část nákladů, která se platí přímo lékárníkovi při nákupu léku. Za každý předpis vydaný doktorem se musí platit určitá částka, kterou hradíte vy. V případě že lékař předepíše lék, který není v rejstříku farmaceutických výrobků, musí pacient zaplatit jeho cenu v plné výši.

U diagnostických a laboratorních prohlídek je stanovena jistá spoluúčast pojištěnce. Nemocniční péče je však poskytována bezplatně v nemocnicích a v soukromých klinikách, jestliže tyto ústavy mají smlouvy se Státní zdravotní správou (*Servizio Sanitario Nazionale, SSN*). Vyjma naléhavého případu musí být při hospitalizaci předložena žádost sepsaná lékařem. Hospitalizace je bezplatná. Zvláštní nadstandardní podmínky (samostatný pokoj, telefon, televizi), jsou placeny doplňkově.

I když je garantována stejná minimální úroveň zdravotních služeb na celém území státu, jsou mezi kraji vzhledem ke značné autonomii, kterou italský stát poskytuje svým regionům v oblasti zdravotní péče, možné drobné odlišnosti, v případě že jde o podmínky a způsoby poskytování lékařských, lékárenských a doplňkových služeb.

Poskytovaná zdravotní péče obsahuje:

- léčbu praktickým lékařem poskytnutou doma nebo v lékařské ordinaci,
- pediatrikou, porodnickou a gynekologickou péčí,
- léčbu lékařskými specialisty (včetně stomatologické péče) poskytovanou ve státních střediscích a ve střediscích soukromých, která podepsala smlouvu se Státní zdravotní správou,
- hospitalizaci (také v případě porodu) ve státních nemocnicích, klinikách atd. a v zařízeních soukromých, která podepsala dohodu se Státní zdravotní správou,

- léky a léčivé přípravky na předpis vystaveny praktickým lékařem nebo odborným lékařem, který pracuje v rámci zařízení Státní zdravotní správy nebo struktur uznaných Státní zdravotní správou.⁷⁵

3.7.2 Peněžité dávky v nemoci

Peněžité dávky v nemoci jsou denní dávky představující zastoupení platu, o který zaměstnanec v důsledku nemoci přijde. Proplácení se v případech, když pracovní neschopnost trvá minimálně sedm dnů a doba poskytování těchto dávek je maximálně 180 dnů v roce. Karenční doba v Itálii je tři dny, poté zaměstnanec dostává nemocenské dávky od instituce sociálního zabezpečení prostřednictvím svého zaměstnavatele, který je poté požaduje od INSP.

Ve výjimečných situacích dávky vyplácí přímo INSP. Výše dávky se počítá z průměrného denního výdělku za měsíc, jenž předchází měsíci, kdy nastala pracovní neschopnost. Prvních 20 dnů se pohybuje přibližně 50 % průměrného denního výdělku a od 21. dne se zvyšuje na 66,66 %.⁷⁶

3.7.3 Peněžitá pomoc v mateřství

Dávky v mateřství obvykle pokrývají placenou dovolenou, na niž mají těhotné zaměstnankyně nárok. Jsou povinny odejít ze zaměstnání 2 měsíce před datem předpokládaného porodu a nepracují po dobu 3 měsíců, které následují po datu porodu. Přestat pracovat mohou také jeden měsíc před porodem a vrátit se do práce čtyři měsíce po porodu, jestliže získají souhlas svého lékaře. Za jistých podmínek má na dávky nárok i otec, který se o dítě stará místo matky v neobvyklých případech (úmrtí nebo vážné onemocnění matky, matka, která opustí dítě atd.). Ženy samostatně výdělečně činné, příslušnice svobodných povolání a pracovnice na smlouvu na dobu určitou zaregistrované u zvláštního penzijního systému nemají povinnost přerušit výkon profesní činnosti.

⁷⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. In: ec.europa.eu [online].

[cit. 25. 4 2016] dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf

⁷⁶ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Systém sociálního zabezpečení v EU- Itálie*. In: cssz.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>

Během doby povinné nepřítomnosti se dávka rovná 80 % odměny. INPS také přiznává přímo samostatně výdělečně činným ženám (rolnice, zemědělské pachtýřky, řemeslnice a živnostnice zabývající se obchodní činností) denní mateřskou dávku během 2 měsíců předcházejících předpokládanému porodu a po dobu 3 měsíců po skutečném datu porodu.⁷⁷

Rodičovská dovolená

Jestliže jde o rodičovskou dovolenou, během prvních 8 let dítěte mají zaměstnaný otec a zaměstnaná matka právo vzít si pracovní volno, a to dokonce i současně, ale celkově může volno trvat jen 11 měsíců. Při rodičovské dovolené je vyplácena dávka rovnající se 30 % platu nebo „smluvní“ odměny náleží oběma rodičům po celkovou maximální dobu 6 měsíců v době prvních 3 let dítěte.⁷⁸

3.7.4 Rodinné dávky

Na rodinné dávky mají nárok výdělečně činní lidé a osoby, které pobírají důchody nebo dávky sociálního zabezpečení vyplývající z placeného zaměstnání. Výše rodinných příspěvků závisí na počtu členů rodiny a na příjmu domácnosti s podmínkou. Nejméně 70 % tohoto příjmu musí vzejít z placeného zaměstnání a v případě atypických pracovníků na dobu určitou, kteří jsou registrováni ve zvláštním penzijním systému INPS musí minimálně 70 % tohoto příjmu pocházet z jejich výdělečné činnosti. Domácnost se skládá ze žadatele o přídavek, z jeho manželky nebo manžela, kteří nesmí být zákonně ani ve skutečnosti odloučení, z dětí, které jsou mladší 18 let nebo bez věkového omezení, jestliže jsou postižené.

Při stanovení rodinného příjmu je zapotřebí započítávat všechny druhy příjmů jednotlivých členů domácnosti, včetně odpočitatelných nákladů a odpočtů daní – těch, které jsou zdaňovány odděleně, a těch, které nejsou zdanitelné, pokud překračují částku přibližně 1 000 EUR.

⁷⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. In: ec.europa.eu [online].

[cit. 25. 4 2016] dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf

⁷⁸ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Systém sociálního zabezpečení v EU- Itálie*. In: cssz.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>

Každým rokem se dne 1. července horní hranice příjmu znovu hodnotí podle procentní změny spotřebních cen, kterou vypočítává ISTAT (*Italský statistický úřad*).⁷⁹

3.7.5 Dávky v nezaměstnanosti

Běžná dávka v nezaměstnanosti náleží pracovníkům, kteří byli propuštěni. Pro získání těchto dávek je nutné být pojištěn u Státního institutu sociálního pojištění (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale, INPS*) nejméně 2 roky a přispívat alespoň po dobu 52 týdnů. Tato dávka v nezaměstnanosti náleží také pracovníkům, kteří byli na přechodnou dobu propuštěni podniky, které postihly dočasné události, které nelze přičíst na vrub ani pracovníkům, ani zaměstnavateli. Neposkytují se pracovníkům, kteří podali výpověď z vlastní vůle, s výjimkou případů, kdy by se jednalo o výpověď z kompetentních důvodů.

K dalším dávkám v nezaměstnanosti se řadí obvyklé dávky v nezaměstnanosti pro italské pracovníky, kteří se vrátili do Itálie ze zemí mimo EU, a zvláštní dávky v nezaměstnanosti pro pracovníky propuštěné ze stavebních podniků.

Dávky se vyplácejí v průběhu 240 dnů. Toto období je možné v případě osob starších 50 let prodloužit maximálně na 360 dnů. Dočasně propuštěným pracovníkům jsou dávky v nezaměstnanosti poskytovány maximálně po dobu 65 dnů. Dočasně propuštění pracovníci dostanou 50 % svého platu.

O veškeré dávky v nezaměstnanosti je třeba požádat u institutu INPS, který je každý měsíc vyplácí šekem. Zároveň musí žadatel odevzdat příslušné prohlášení o dostupnosti k umístění do nového zaměstnání nebo k rekvalifikaci.⁸⁰

3.7.6 Starobní důchody a starobní dávky

Od 1. ledna 2012 je v Itálii stanoven minimální důchodový věk pro muže (zaměstnance soukromého sektoru, státní úředníky a osoby samostatně výdělečně činné) a pro ženy zaměstnané ve státní sféře 66 let. Pro ženy zaměstnané v soukromém sektoru je věk

⁷⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. In: ec.europa.eu [online].

[cit. 25. 4 2016] dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf

⁸⁰ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Systém sociálního zabezpečení v EU- Itálie*. In: cssz.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>

stanoven na 62 (63 let + 6 měsíců u žen samostatně výdělečně činných), ale tento věk se bude postupně zvyšovat na 66 let v roce 2018.

Právo na důchod nezávisle na věku stále pokrývá systém předčasných důchodů vyžadující minimální pojistné období o délce 42 let + 1 měsíc u mužů a 41 let + 1 měsíc pro ženy. Tato délka se bude zvyšovat na základě zvyšující se průměrné délky života. Mimo to, v případě, že by důchod pobíral člověk mladší 62 let, bude mu snížena celková výše důchodu.⁸¹

Výpočtový systém založený na příspěvcích

Od 1. ledna 2012 vstoupil, pro všechny pojištěné zaměstnance v účinnost výpočtový systém založený na příspěvcích. Tento systém zajišťuje převod příspěvků na důchody za použití transformačních koeficientů určených podle věku důchodce a jeho/její očekávané délky života. Konkrétně může výše transformačního koeficientu nabývat hodnot od 6,38% do 8,41%.⁸²

⁸¹ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Systém sociálního zabezpečení v EU- Itálie*. In: cssz.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>

⁸² EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. In: ec.europa.eu [online]. [cit. 25. 4 2016] dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf

4 Využití řešené problematiky v žurnalistice

Autorkou této bakalářské práce byla vytvořena následující žurnalistická část. Byly využity žánry jako úvodní článek, který řeší následky ekonomické krize v Itálii. Jedná se o souhrn vybraných ekonomických faktorů, které mají dopad na kvalitu života tamějších obyvatel, například nezaměstnanost a propast mezi severem a jihem. Rozhovor poskytl Ital a vášnivý cestovatel Nicola Ghezzi de Badin, který odpověděl na otázky týkající se jak politiky, tak sociálního systému země. V anketě byla českým respondentům položena otázka týkající se jejich názoru na životní standard Italů. Jako volitelný žánr byl autorkou práce zvolen fejeton. Všechny zmíněné žánry jsou určeny pro tištěné periodikum, například pro ekonomickou přílohu MF Dnes nebo Lidových novin.

4.1 Úvodní článek

Pády a vzestupy italské ekonomiky po letech krize

Do Itálie jezdí většina z nás nejčastěji na letní dovolenou. Ochutnat pravou zmrzlinu, silné espresso, prozkoumat historická města a nacytat bronz. Nebo naopak v zimních měsících sjíždět vrcholky zasněžených italských Alp a ve chvílích odpočinku si vychutnáváme lahodné bombardino. Není se čemu divit, Itálie je zemí nekonečných možností a každý si přijde na své. A skutečnost, že o turisty nemá země na Apeninském poloostrově nouzi, dokazují i statistiky. Podle informací shromážděných v databázi World Statistics Itálii ročně navštíví asi 46 milionů turistů. A z 50 hodnocených zemí se podle návštěvnosti Itálie umístila na 5. místě. Známe ale její současnou realitu? Co sužuje místní obyvatele a co je naopak dělá šťastnými? Jak si vede země, která se stále snaží vypořádat s následky ekonomické krize?

Strašák jménem nezaměstnanost

Jedná se o třetí největší ekonomiku v Evropské unii a ve světovém měřítku zaujímá osmé místo. Celosvětová ekonomická krize se jí ale nevyhnula, zasáhla Itálii ve 2. čtvrtletí roku 2008 a to poklesem HDP o 0,4% a ve 3. čtvrtletí téhož roku o 0,5%. Tím nastala nejhorší situace od přelomu let 1992 – 1993, kdy HDP klesalo šest čtvrtletí po sobě. Zpomalená ekonomika jde ruku v ruce s dlouhodobou nezaměstnaností. Míra nezaměstnanosti klesla v lednu 2016 pouze mírně a to na 11,5 procent ve srovnání s 11,6 procenty v předchozím měsíci. Nelze ale opomenout skutečnost, že vláda vytvořila 70 000 nových pracovních míst a

tím se počet zaměstnaných zvýšil, ale velké množství lidí za prací dojíždí daleko od svého bydliště. „Práci jsem našel poměrně rychle, ale musím dojíždět každý den skoro 60 km, což je hodně ale nedá se nic dělat. Zaměstnání v blízkosti svého bydliště jsem bohužel nesehnal,“ vysvětluje třicetiletý Manuele, který žije v Toskánsku. „Moje přítelkyně je na tom, bohužel, úplně stejně, také dojíždí asi 50 km do své práce,“ uzavírá Manuele.

Co se děje s mladými Italy?

Ještě více alarmující situace je mezi mladými Italy. Nezaměstnanost mladých lidí zlomila v červnu minulého roku nový rekord a nejedná se o rekord příznivý. V červnových číslech byla míra nezaměstnanosti mezi lidmi ve věku 15 – 24 let 44 procent, což je dvojnásobek oproti průměru v Evropské unii. Pouze dvě země Evropské unie jsou na tom hůře, a to ekonomickou krizí zmítané Řecko a Španělsko. Co se tedy děje s mladými Italy? „Letní brigádu hledám poslední tři roky, ale zatím jsem měl vždy smůlu. Většinou jsem se ptal v kavárnách a restauracích, protože ty hledají posilu na letní měsíce kvůli velkému náporu turistů. Ale to víte, skoro každá restaurace v místě mého bydliště je rodinná, a tak majitel radši zaměstná třeba neteř,“ říká Samuele, dvacetiletý student umělecké školy ve Florencii. „A navíc bydlím v malém městě, příležitostí je tady opravdu málo. Do konce studií mi zbývá pouze rok a budu hledat zaměstnání. Počítám s tím, že se budu muset za prací odstěhovat,“ dodává mladý Ital.

Některé možné příčiny nezaměstnanosti mezi mladými Italy také uvádí nedávná publikace Centra pro výzkum hospodářské politiky (CEPR). Jako nejzávažnější zmiňuje problém s pracovními smlouvami, mladí pracovníci dostanou možnost uzavřít se svým zaměstnavatelem pouze dočasnou smlouvu, tedy v českých podmínkách na dobu určitou. Práci na dobu neurčitou dostanou pouze zkušení zaměstnanci v oboru, tedy většinou starší lidé s předešlou praxí. A když se společnost dostane do potíží v rámci ekonomické recese, je více než jasné, s kým se zaměstnavatel rozloučí nejdříve. Ale to zdaleka není problém, který je závislý jenom na nízkém věku. „Přestěhovala jsem se před rokem z Turína ke svému příteli sem do Toskánska a samozřejmě jsem musela změnit zaměstnání. Jako fyzioterapeutka jsem dostala příležitost v nemocnici v Pise, ale smlouvu mám pouze na dobu určitou a nevím, zda mi ji za půl roku prodlouží nebo prostě dostanu výpověď. Myslím, že ale nejde vůbec o můj věk, ať už v pozitivním nebo negativním smyslu. Problém je to, že jsem tady prostě nová, ta co přišla jako poslední,“ uvádí čtyřicetiletá Deborah.

Řešení problému s mladými nezaměstnanými nabízí vláda italského premiéra Matea Renziho. Má ale své odpůrce. „*Tato reforma může problémy ještě zhoršit, protože Itálie chce mladé lidi dostat do jakýchkoliv, byť špatně placených, částečných úvazků ve snaze napodobit německý model,*“ argumentuje Jamie Mackay ze serveru Opendemocracy.net. Dodává, že Itálie nemá sociální systém na takové úrovni, aby mohl lidem stačit nízký příjem.

Sever proti jihu po italsku

Ekonomická recese nemá na svědomí pouze dlouhodobou nezaměstnanost, ale ještě více rozevírá pomyslné nůžky mezi severem a jihem. Už mnoho let je Itálie rozdělena na průmyslový rozvinutý sever, především oblast Lombardie, a na zemědělství orientovaný jih. Oblast jižní Sicílie, Kampánie či Kalábrie je na tom s hospodářstvím dlouhodobě bídne. Některé studie dokonce uvádějí, že rozdíl mezi zmiňovanou Kalábrií a na severu orientovanou Lombardií je ještě větší, než mezi řeckou a německou ekonomikou. „*V důsledku poslední recese zmizel velký kus produktivní struktury jihu,*“ prohlásil Stefano Prezioso, šéf výzkumu z institutu Svimez, který se podporou průmyslu na jihu zabývá.

Potvrzují to i ekonomické ukazatele. Z hlediska HDP jsou Italové na severu dvakrát bohatší, než jejich jižní krajané. Když se v roce 2014 italská ekonomika propadla o 0,4 procenta, jih zpomalil o 1 procentní bod více, tedy o 1,4 procenta. A například míra nezaměstnanosti dosahuje na jihu 20 procent, což je dvojnásobek oproti regionům sousedících s Francií, Švýcarskem a Rakouskem.

Dva rozdílné světy

Rozdíly nepanují pouze v oblasti ekonomiky ale i ve způsobu života obyvatel. „*Lidé na jihu jsou rozhodně přátelštější a více dodržují italské tradice než my, kteří bydlíme směrem na sever. Zároveň jsou ale jižané známi svojí lhostejností téměř ke všemu a příliš nedbají o životní prostředí. A když slyším na pláži mluvit rodinu ze Sicílie, tak jim některá slova nerozumím,*“ sděluje, svoje zkušenosti Samuele, mladý student umění.

„*Regionální rozdíly jsou běžné v mnoha zemích, ale italský případ je zvláštní svojí dlouholetostí. V roce 1990 po pádu Berlínské zdi, byla propast mezi západní a východním Německem ještě větší než mezi severem a jihem Itálie, nyní je ale zanedbatelná. Pokud má italská ekonomika růst tak rychle jako Německo, musí nejdříve najít způsob jak urovnat své vnitřní rozpory,*“ říká Gianni Toniolo, ekonomický historik z italské univerzity LUISS.

Tichý vzestup

Itálie zažívá za poslední měsíce i pár pozitivních novinek. V listopadu minulého roku zveřejnil italský statistický úřad své nejnovější údaje o důvěře spotřebitelů, a výsledky výzkumu jsou nejlepší za posledních 20 let. Došlo k poměrně rychlému nárůstu důvěry, a to z nejnižší úrovně 85 na 118. Dokonce ani v raných dnech eurozóny, kdy byl ekonomický růst skoro zaručen, nebyla spotřebitelská důvěra obyvatel větší. A během třetího čtvrtletí minulého roku vzrostla ekonomika o 0,2 procenta. Může se zdát, že to není příliš působivé číslo, ale takového růstu bylo dosaženo naposledy před 4 lety.

Itálie také vystřídala na trůně Francii v produkci vína podle dat Evropské unie. V roce 2015 se opět stala největším výrobcem vína na světě. V předcházejícím roce velkou část hroznů na Apeninském poloostrově znehodnotily vydatné deště, a tak prvenství získala Francie. Italská produkce vína je o 13 procent vyšší oproti roku 2014 a za posledních pět let vzrostla o 5 procent. Francie zůstává tedy na druhém místě a to z důvodu velké vlny veder a nedostatku dešťů v létě 2015.

A také italský módní průmysl zažívá vzestup. Módní trh v zemi, která má až příznačný tvar kozačky, roste a to dokazují i tržby. V minulém roce se pohybovaly okolo 64,5 miliardy eur, což je téměř 1,7 bilionu korun. Vláda vidí v módě velkou budoucnost a příští rok se chystá investovat do všech výrobků „Made in Italy.“

Zdá se, že italská ekonomika pomalu přechází na druhý převodový stupeň a to i co se týče optimistické prognózy růstu HDP přibližně na 0,7 procent pro tento rok, tedy po třech letech poklesu. A jak už bylo zmíněno, je tady hned několik reforem, ale jejich přínos je příliš nízký na to, aby způsobil zásadní obrat v ekonomice. Stručně řečeno – pozitivní změny tady jsou a hned několik, ale stále to nestačí.

4.2 Interview

Narodil se a žije téměř celý svůj život v malém městečku v Toskánsku. Nicola Ghezze de Badin je spíše „Toskáňanem“ než Italem, jak obyvatelé tohoto kraje s oblibou tvrdí. I přes to, že je vášnivým cestovatelem a viděl mnoho zemí, nezanevřel na svoji rodnou vlast. Rodnou zemi a region bezmezně miluje, ale také vidí realisticky kroky vlády a fungování celého italského systému. V interview nám poskytuje jedinečný pohled do života běžného Itala, se všemi jeho obavami, nejistotami i plány do budoucna.

Pocházíte a v současné době žijete v Toskánsku, což je střední část Itálie, ale stále se řadí spíše k severu. Jak vnímáte rozdíly v životní úrovni mezi severem a jihem vaší země?

Je jasné, že je velký rozdíl mezi životem na jihu a severu. Na severu Itálie je mnohem více pracovních příležitostí, více rozvinutý sociální systém například v oblasti zdravotnictví, vzdělávání. Mají tam například i více knihoven, což se může zdát jako běžná věc v pokrokových zemích ale na jihu Itálie to tak není. Ale z mého pohledu se lidé na severu více stresují a vše je tam dražší, než jinde v Itálii.

Jaké je vaše současné zaměstnání? Trvalo Vám dlouho najít práci?

Pracuji jako údržbář v jedné továrně. Práci jsem našel za měsíc, ale to bylo v roce 1994, tehdy byla úplně jiná doba. Dnes je to jinak, je velmi těžké sehnat práci a především si ji udržet. Například smlouva na dobu neurčitou, kterou mám já, už v Itálii prakticky neexistuje. Vláda premiéra Matea Renziho změnila zákon, takže sice můžete získat smlouvu na dobu neurčitou ale zaměstnavatel má právo vás kdykoli vyhodit bez udání důvodu. Stejný problém mají absolventi škol, z tohoto důvodu odchází většina mladých za prací do zahraničí. V důsledku toho se v Itálii dokonce ustálil pojem „brain drain abroad“, tedy odliv mozků do zahraničí.

Vámi už zmíněný Matteo Renzi je nejmladším premiérem v dějinách Itálie, má velmi moderní přístup, je aktivní na sociálních sítích. Změnilo se ale díky němu opravdu něco? Pořád jenom mluví o změnách ale ve skutečnosti, se vše pouze zhoršuje. Narovinu, našeho premiéra nemám rád. Mám i špatnou zkušenost s hledáním práce. Když jsem se chtěl přestěhovat za přítelkyní na sever Itálie do Turína a musel jsem logicky hledat nové zaměstnání. Rozeslal jsem asi 200 životopisů a pozvali mě pouze na jeden pohovor. Práci jsem vůbec nesehnal. Nakonec jsem ale rád, narodil jsem se tady v přímořském městě a život daleko od moře si nedokážu představit. Je jako můj velký bratr.

Máte dvouletou dceru. Podporuje italský systém rodiny s dětmi?

Samozřejmě se systém snaží pomáhat rodinám s dětmi, ale problém je ten, že existuje příliš mnoho omezení na čerpání těchto úlev. Obecně jsou ale jesle a školky poměrně drahé. V Itálii trvá rodičovská dovolená pouze 10 měsíců, potom musí rodinu živit otec nebo jde žena zase pracovat. Když dcera oslavila 1. narozeniny, nastoupila moje přítelkyně do práce a tak jsme museli zajistit jesle. Možná je to brzy, ale tady je to tak běžné.

Tím se tedy dostáváme k otázce vzdělávacího systému...

Ten je bohužel velmi špatný. Už od prvního roku základní školy musí rodiče nakoupit pro dítě velmi drahé učebnice a tak je to každý další rok, protože učitele mění rok co rok typ učebnic a způsob výuky. Neexistuje možnost zakoupit si použité knihy od starších dětí, protože ty se učily z něčeho jiného. Pak je to pro nás rodiče a běžné občany opravdu drahé. Navíc je vzdělávací systém založen na jakési ignoraci k okolním zemím a nerozvíjí takzvanou „otevřenou mysl.“ Například na vyšším stupni základních škol jsou dvě hodiny náboženství týdně ale pouze jedna hodina angličtiny. Já se teď musím složitě učit angličtinu sám, abych se domluvil při cestách po světě.

Životní úroveň lidí bezesporu souvisí se zdravotní péčí, jste Vy jako občan spokojen se zdravotnictvím?

Jsem přesvědčen, že v minulosti patřilo italské zdravotnictví k těm nejlepším v Evropě, ale rok od roku se zhoršuje. Například na běžný ultrazvuk, čekáte klidně až 9 měsíců, když váš problém není až příliš akutní. Velmi často se také stává, že primáři jednotlivých oddělení zůstávají na svých pozicích jenom díky politické straně, která je u moci v jejich regionu.

Například tady v Toskánsku to tak je. Je až druhořadé, jestli je to skutečně dobrý lékař, bohužel jsou ve všem politické kontakty.

Nenapadlo Vás někdy, že se prostě přestěhujete a zkusíte štěstí v jiné zemi?

Nejvíce mě zaujal Nový Zéland a Irsko, tam bych si dokázal představit svůj život. Jsou to velmi zelené země a počasí je tam svěží a příjemné. Navíc mám moc rád národu tamějších obyvatel, je mi blízká. Nikdy bych se ale ze své země neodstěhoval. Itálii a hlavně Toskánsko mám ve svém srdci a miluji svůj region, podle mě je to nejlepší část Itálie. (smích) Sice jsem projel kus světa, poznal jsem velmi pokrokové země, milé obyvatele ale bohužel jsem také spatřil na vlastní oči velkou chudobu. Nikdo z Evropanů si bohužel nedokáže představit tu bídu v Indii, dokud to nevidí na vlastní oči.

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

Teď je mojí prioritou rodina. Dcera oslavila před nedávnem druhé narozeniny, takže má moji veškerou pozornost a péči. Cestování muselo jít holt na nějakou dobu stranou. Měli jsme teď v létě ale au-pair ze zahraničí, takže jsme v kontaktu s okolním světem. (smích) S přítelkyní jsme ale oba velcí dobrodruzi, takže doufáme, že za takové tři roky vycestujeme někam dál i s dcerou. Momentálně je na našem seznamu jako první Kuba.

4.3 Anketa

Jakou má náš národ představu o životě na Apeninském poloostrově? Jaké nejzajímavější dojmy z dovolených nám zůstávají v paměti? Účastníci ankety, kteří už navštívili Itálii, odpověděli na otázku: *„Co si myslíte o standardu života tamějších obyvatel ve srovnání s Českou republikou?“*

Jana, 21 let, studentka - Do Itálie jezdím prakticky každý druhý rok, na dovolenou do Alp. Sever je průmyslovější než jih, proto si myslím, že i život tam bude na lepší úrovni. Z vlastní zkušenosti ale nemůžu porovnávat, protože jsem mimo Alpy nikde jinde v Itálii nebyla. Podle mě se Italové mají dobře, ale určitě ne všude. Vím, že jih je na tom podstatně hůře. Nejvíce mě baví jejich odpolední siesty, kdy od 12 do 3 je všude mrtvo, zavřené obchody i většina restaurací a všichni spí. To se u nás v Česku nemůže stát. Jediné lidi, které vidíte v ulicích, jsou němečtí turisté na pivo.

Eva, 28 let, zdravotní sestra – Mám zážitek ohledně italského zdravotnictví. Bohužel můj pobyt v Itálii zkomplikovaly zdravotní potíže a musela jsem být hospitalizována. Byla jsem v Nemocnici poblíž Říma a byl to opravdu strašný zážitek. Na pohotovosti jsem čekala asi tři hodiny ve strašných bolestech, v pokoji jsem pak neměla polštář, noční stolek, nedostala jsem ani čaj, na celém patře byla jedna toaleta a vůbec žádná sprcha. A navíc si na mě všichni ukazovali, že já jsem ta z Česka. Takže mohu hodnotit jejich zdravotní péči jako velmi podprůměrnou, navíc jako zdravotní sestra mám možnost srovnání.

Aleš, 50 let, podnikatel – Do Itálie jsem jezdil hlavně v 90. letech kvůli práci. Tehdy tam byla vysoká úroveň, hlavně v obchodních stycích. Obchodní partneři se nám vždy snažili ukázat to nejlepší z Itálie, hlavně výbornou kuchyni. V dnešní době je vše asi jinak, Itálii už se nedaří tak jako dřív a já už tam za prací nejezdím.

Marie, 22 let, studentka – V Itálii jsem byla několik týdnů na dovolené. Nebydleli jsme v hotelech, ale přímo v domácnosti rodilých Italů. Obydlí bylo různorodé od klasických panelákových bytů, až po rodinné domy. Bydlení bylo podobné jako tady u nás. Jediné co mi vadilo, byly odpadky, které se válely po ulicích a strašně zapáchaly. Pro Italy je to ale asi normální.

Jaroslav, 32 let, projektový manažer – Navštívil jsem zatím dvě města na severu Itálie a byl jsem tam hlavně za gurmánským zážitkem. Užívám si jejich servis v restauracích a kavárnách. Rád nakupuju v italských obchodech s potravinami, vše mají čerstvé a lahodné. Takže si myslím, že tady tato oblast je v Itálii opravdu na vysoké úrovni a my v Česku se máme hodně co učit.

Kateřina, 26 let, překladatelka – Navštívila jsem pouze Benátky a ty jsou plné turistů, s obyvateli jsem téměř nepřišla do styku. Takže bohužel nedokážu říct, jak se jim žije a ani jsem nad tím nikdy nepřemýšlela. Do Itálie si jezdím užít pouze příjemnou dovolenou.

Petra, 29 let, privátní kuchařka – Já žiju poslední dva roky ve Švýcarsku, takže jezdím do Itálie často vlakem. Nároky na standard jako takový, bych řekla, že ve Švýcarsku mají lidé daleko větší, ale lidé v Itálii si umí zase více užívat života, především odpočinku, zábavy a dobrého jídla. A to je mi blízké. Švýčari jsou velcí materialisté a občas až moc vážní. A mám kamaráda Egyptěana, který žije v Miláně, a vím, že to mají třeba přistěhovalci v Itálii docela náročné.

Jitka, 45 let, mechanička – Do této země jezdím trávit čas od času svoji letní dovolenou. Navštívila jsem jak sever, tak jih. Byla jsem na Sicílii a musím bohužel říct, že Palermo je plné odpadků. Měla jsem ale možnost jít na večeři do domu italské rodiny a bylo to velmi příjemné. Jsou výborní kuchaři a ještě lepší společníci.

4.4 Fejeton

O italských klišé

Snad o žádném jiném národě nekoluje tolik otřepaných frází a klišé. Staromódní předsudky o všudypřítomných špagetách, pizze a divoké gestikulaci jsou zakořeněné ve většině z nás. A snad i více v těch, jejichž znalosti končí u pověstného tvaru země podobajícího se kozačce a do Itálie se vydávají pouze jako turisté. Jak je ale známo, nic na tomto světě netrvá věčně. Možná ani ta italská klišé. Moje nedávná cesta na Apeninský poloostrov v roli chůvy mě donutila k zamyšlení.

Na letišti v Pise čekám půl hodiny a už panikařím. Pak ale ke mně přiskočí maličký Ital s úsměvem na tváři, bez jakéhokoliv projevu lítosti nad zpožděním. Dobře, zpoždění opravdu měl, ale snažím se to přisuzovat náhodě. Ve dveřích mě vítá kudrnatá Italka. Úpěnlivě odvracím svoji pozornost od vlasů připomínající špagety. V domě je ticho a klid. Takže tak hluční být nemohou, jak se s oblibou traduje. Omyl. Stačí jediná návštěva rodinného oběda u italské babičky. Všichni se překřikují a mluví se mnou italsky. Italsky neumím.

Při nákupu potravin sazí můj nový italský kamarád do košíku jedno balení těstovin, značky Barilla, za druhým. Prý to jejich rodině čítající čtyři osoby, psa a kočku vystačí tak na dva týdny. Začínám mít podezření, že těstoviny i snídají. Občas je to pravda, jak se později dozvím. Tedy když zrovna nezbude od večere kousek pizzy. Pizza je kapitola sama pro sebe. Tu doma nikdy nepečou a objednávají v pizzerii s pravidelnou frekvencí dvakrát do týdne. Na mé tvrzení, že pizza s kukuřicí či ananasem je fakt dobrá, reagují pouze strachem v očích a nevěřicným kroucením hlavy. Raději už nedodávám, že se v Česku nezdráháme použít Eidam místo Mozzareilly.

Když přijmu pozvání do kavárny, se zaujetím pozoruji italské mladíky postávající u baru, kteří polykají na ex snad to nejmenší espresso na světě. Neubráním se přirovnání ke klukům na Moravě a slivovici. V zájmu ochrany svého zdraví, silné espresso s díky odmítám

celé léto. A zatajím, že u nás se pije káva skoro na žízeň. Tedy v hrnku o velikosti menšího kyblíčku a z poloviny dolitá mlékem.

A tak pomalu zjišťuji, že ty předsudky nejsou pouze předsudky. Italové si s menší nadsázkou dají těstoviny i třikrát denně, pijí smrtelně silné espresso klidně o půlnoci, jiná čokoláda než Kinder pro ně neexistuje, večery si krátí pokřikováním na blondaté turistky a bez pomoci svých gest nedokážou snad ani pozdravit v obchodě. A je to tak asi správně. Co jiného než právě ta kliše dotváří a podporuje kulturu země?

5 Závěr

Hodnocení životní úrovně občanů konkrétní země není jednoduchý proces. Není možné zohledňovat čistě ekonomické ukazatele, protože výsledky, které z těchto ukazatelů vyplývají, nejsou schopny vypovídat o spokojnosti a pocitech lidí.

V první kapitole je nejprve objasněna životní úroveň a určen způsob, kterým bude na tento mnohoznačný pojem v bakalářské práci nahlíženo. Životní úroveň byla především pojata z ekonomického pohledu. Dále byly vymezeny ekonomické ukazatele, kterými je možné hodnotit životní úroveň. Popsány byly také alternativní ukazatele životní úrovně. V neposlední řadě byly charakterizovány oblasti sociální politiky, které ovlivňují výši životní úrovně.

Součástí následující kapitoly je obecná charakteristika Itálie, politická situace v zemi, historické milníky, demografické složení, struktura hospodářství a zahraniční obchod. Životní úroveň Itálie byla nejprve hodnocena jedním z nejdůležitějších klasických ukazatelů, kterým je hrubý domácí produkt. Další z ukazatelů v této kapitole je míra nezaměstnanosti a jeden alternativní ukazatel, tedy index lepšího života. Kapitulu uzavřel sociální systém země, který také hodnotí výši životní úrovně.

V praktické části práce bylo také nastíněno, jak mohou média zpracovat danou problematiku. V žurnalistické části je zpracován úvodní článek, který po letech hodnotí následky ekonomické krize v Itálii a shrnuje současný ekonomický stav země. Interview poskytl Nicola Ghezzi de Badin, který je běžný italský občan ale i vášnivý cestovatel, a má tedy možnost srovnání s ostatními zeměmi. Na anketní otázku odpověděli Češi, kteří už v minulosti navštívili Itálii a vyjádřili svůj názor k životní úrovni na Apeninském poloostrově. Tuto část uzavírá fejton, který je vtipným pojednáním o italských předsudcích.

. Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení životní úrovně současné Itálie pomocí jak klasických, tak alternativních ukazatelů ale i pomocí sociální politiky země. Dalším z cílů bylo posoudit, zda jsou v Itálii stále přítomny následky ekonomické krize, která zemi zasáhla v roce 2008. V případě hodnocení životní úrovně z hlediska nezaměstnanosti, Itálie by si vedla poměrně špatně. V rámci Evropské unie je v Itálii stále vysoká míra nezaměstnanosti, konkrétně asi 12%. Ovšem například v oblasti výroby tradičních produktů je situace mnohem lepší. Itálie si polepšila například v produkci vína a je opět, podle dat z minulého roku, největším výrobcem vína na světě. Tato bakalářská práce hodnotí pouze malou část tak

složitého jevu jako je životní úroveň. Zkoumány byly pouze vybrané fragmenty, pomocí kterých byly vyhodnoceny závěry práce.

Seznam použité literatury

Tištěné publikace

1. ČÁSLAVKA, J., T. HÁK, V. TŘEBICKÝ a S. KUTÁČEK. *Indikátory blahobytu*. Praha: Edice APEL, 2010. s. 53. ISBN 978-80-87417-02-7.
2. DUFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 240. ISBN 978-80-7380-123-6.
3. FAIRSTEIN, Linda. *Itálie*. Praha: Ikar CZ, 2010. s. 720. ISBN 978-80-2491-334-6.
4. HELÍSEK, Mojmir. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. s. 326. ISBN 80-86175-26-X.
5. JEPSON, Tim. *Itálie*. Přeložil Ivan KOLMAN et al. Brno: Computer Press, a.s., 2005. s. 400. ISBN 80-251-0701-9.
6. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 342. ISBN 978-80-247-4386-8.
7. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 503. ISBN 978-80-7357-585-4.
8. MÁČE, M.: *Makroekonomie v kostce*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 469. ISBN 978-80-247-1841-5.
9. PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložila Drahoslava JANDEROVÁ et al. Praha: Lidové noviny, 2007. s. 493. ISBN 978-80-7106-4.
10. TUČEK, Milan. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 428. ISBN 80-86429-22-9.
11. VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2005. s. 121. ISBN 80-7357-102-1.
12. VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 385. ISBN 978-80-7357-478-9.

Internetové zdroje

14. AKTUÁLNĚ. *Nový Big Mac index: koruna podhodnocená, ukazuje*. In: aktualne.cz [online]. 8. 8 2015. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/novy-big-mac-index-koruna-je-podhodnocena-ukazuje/r~96b3478c3cdc11e599c80025900fea04/>
15. BIRD, Mike. *Italy's youth unemployment just hit a new record high — here's what's going wrong*. In: uk.businessinsider.com [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z:

<http://uk.businessinsider.com/italys-youth-unemployment-just-hit-a-new-record-high-heres-whats-going-wrong-2015-7>

16. BUSINESS INFO. *Souhrnná teritoriální informace Itálie*. In: businessinfo.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/italie.html>

17. ČERVENKA, J.: *Jak změřit životní úroveň?* In: soc.cas.cz [online]. 2012 [cit. 5. 03 2016] dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/publikace/jak-zmerit-zivotni-uroven>

18. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Systém sociálního zabezpečení v EU-Itálie*. In: cssz.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>

19. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Příjmy domácností*. In: czso.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23178400/tk_silc2014_souhrnny_popis.pdf

20. EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. In: ec.europa.eu [online]. [cit. 25. 4 2016] dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf

21. FINANCE. *Minimální mzda*. In: finance.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/vse-o-mzdach/minimalni-mzda/>

22. FOCUS ECONOMICS. *Italy economic outlook*. In: focus-economics.com [online]. [24. 4 2016] dostupné z: <http://www.focus-economics.com/countries/italy>

23. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Nezaměstnanost v Itálii se snížila poprvé za 7 let. Pomohlo snížení odvodů na sociální zabezpečení*. In: byznys.ihned.cz [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65201560-nezamestnanost-v-italii-se-snizila-poprve-zasedm-let-pomohlo-snizeni-odvodu-na-socialni-zabezpeceni>

24. ITÁLIE. *Politický systém*. In: italie.net [online]. 7. 2. 2016. [cit. 14. 4 2016] dostupné z: <http://xn--itlie-yqa.net/politika>

25. JUST LANDED. *The public health systém in Italy*. In: justlanded.com [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <https://www.justlanded.com/english/Italy/Italy-Guide/Health/The-National-Health-Service>

26. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Druhy dávek*. In: mpsv.cz [online]. [cit. 7.3 2016] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3#dd>

27. OECD BETTER LIFE INDEX. *Italy*. In: oecdbetterlifeindex.org [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/italy/>
28. SOCIÁLNÍ POLITIKA. *Sociální politika*. In: granty.vrsers.cz [online]. [cit. 7. 3 2016] dostupné z: <http://granty.vrsers.cz/dokument/Socialni%20politika.pdf>
29. SPOLEČNOST PŘÁTEL ITÁLIE. *Dějiny Itálie*. In: prateleitalie-ol.eu. [online]. [cit. 24. 4 2016] dostupné z: <http://www.prateleitalie-ol.eu/index.php?page=dejiny-italie>

Seznam zkratk

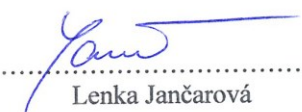
ASL	Azienda Sanitaria Locale
BLI	Better Life Index
EU	Evropská unie
HDI	Human Development Index
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Human Poverty Index
INSP	Istituto Nazionale della Previdenza Sociale
IRAP	Imposta Regionale Sulle Attività Produttive
ISTAT	Italský statistický úřad
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
SSN	Servizio Sanitario Nazionale

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6. 5. 2016

.....
Lenka Jančarová